

Effectieve werkvormen om te komen tot zorgverlening

Klassenmanagement

Meesterstuk opleiding Gespecialiseerde Leerkracht
Fontys Opleidingscentrum Speciale Onderwijszorg

Begeleid door: Mevr. De Wild

D.J.M. Crusio (Debby)

Mosberg 32

4708 NA Roosendaal

Student Nr.: 2135629

Leslocatie: Roosendaal

Voorwoord

Laat ik beginnen met het verklaren van de afbeelding op de kaft . Deze afbeelding is symbolisch bedoeld. Ik heb bewust gekozen om tijdens de opleiding Gespecialiseerde Leerkracht, de pinguïn als symbool te nemen. Dit om verschillende redenen. Een pinguïn is een dier dat zich zowel op een ijsberg kan begeven als kan kijken wat er zich nog onder het water bevindt. Een eigenschap die ik mezelf ook eigen wil maken. Niet alleen de toppen van de ijsbergen zien die boven water uitsteken maar kunnen kijken wat de diepere laag is. Wat zit er nog onder?

Daarnaast heb ik gekozen voor de pinguïn vanwege:

- zijn vermogen om snel te zwemmen maar ook langzaam te lopen
- de grote oceaan met dieren waar hij in kan zwemmen en waarin hij zijn weg vindt
- zijn manier van duiken, doordacht in een richting waardoor hij niet weer op de kant hoeft te klimmen
- zijn vermogen om diep onder een ijsrots te kunnen kijken
- zijn dikke verenpak dat hem warm houdt in de kou
- zijn communicatie met anderen, helder en duidelijk zowel verbaal als non-verbaal
- zijn groepsgevoel
- zijn hulpvaardigheid
- zijn geordende karakter

Allemaal eigenschappen die ik me met behulp van deze studie graag eigen wil maken.

Dit meesterstuk is de afronding van mijn studie. Hiermee toon ik aan dat ik een gedegen onderzoek kan uitvoeren en laat zien wat ik leer van dit proces.

De rijke oceaan aan ervaringen die ik al op heb mogen doen, vormt de beginsituatie van dit meesterstuk. Want hoe zet je al die kennis om in praktische toepassingen in je dagelijkse praktijk. Een goed klassenmanagement ligt aan de basis hiervan. In dit meesterstuk richt ik me op werkvormen die maken dat ik als leerkracht van groep 5 hulp kan verlenen aan kinderen om aan hun behoeften tegemoet te kunnen komen.

Ik wens u veel leesplezier en een heerlijke zeetocht door deze oceaan.

Inhoudsopgave

	Bladzijde nr.
Voorwoord	2
Inhoudsopgave	3
Samenvatting	5
Introductie	7
Hoofdstuk 1: Onderzoeksvraag	10
Hoofdstuk 2: Theoretisch onderzoek	13
<i>2.1 Wat is klassenmanagement</i>	13
<i>2.2 Effectief onderwijs</i>	14
<i>2.3 Regels/routines, ruimte, tijd</i>	15
2.3.1 <i>Regels en routines</i>	15
2.3.2 <i>Ruimte</i>	16
2.3.3 <i>Tijd</i>	17
<i>2.4 Zelfstandig werken</i>	18
<i>2.5 Differentiatie</i>	18
<i>2.6 Verschillende werkvormen</i>	19
2.6.1 <i>Gelaagde instructie</i>	19
2.6.2 <i>Directe instructiemodel</i>	20
2.6.3 <i>Bloktijden</i>	21
2.6.4 <i>Klassendoorbrekend werken</i>	21
Hoofdstuk 3: Onderzoeksmethodologie	23
<i>3.1 Klassendoorbrekend werken</i>	24
<i>3.2 Week 11 Voorwaarden scheppen om te komen tot effectieve werkvormen</i>	25
<i>3.3 Week 12/13 Gelaagde instructie</i>	26
<i>3.4 Week 14/15 Bloktijden</i>	26
<i>3.5 Week 16/17 Directe instructiemodel</i>	26
Hoofdstuk 4: Data verzameling en analyse	28
<i>4.1 Klassendoorbrekend werken</i>	28
<i>4.2 Voorwaarden scheppen om te komen tot effectieve werkvormen</i>	31
<i>4.3 Gelaagde instructie</i>	31
<i>4.4 Bloktijden</i>	32

4.5 Directe instructiemodel	33
Hoofdstuk 5: Data interpretatie	34
5.1 Klassendoorbrekend werken	34
5.2 Gelaagde instructie	36
5.3 Bloktijden	38
5.4 Directe instructiemodel	39
5.5 Eind conclusie	40
Hoofdstuk 6: Evaluatie	42
Nawoord	45
Literatuurlijst	46
Bijlagen	48
<i>Bijlage 1: Overzicht activiteiten schooljaar 2009-2010</i>	49
<i>Bijlage 2: Checklist “Klassenmanagement in de basisschool</i>	50
<i>Bijlage 3: Weektakenkaart</i>	52
<i>Bijlage 4: Rooster Bloktijden</i>	54

Samenvatting

Dit meesterstuk is een zoektocht naar antwoorden op de vraag welke werkvormen je in kunt zetten om te komen tot structurele zorgverlening in je klas.

Voor dit meesterstuk was mijn persoonlijk aandachtspunt om kwaliteit te waarborgen maar de lat niet te hoog te leggen. Ook niet voor collega's die betrokken waren bij dit onderzoek. Communicatie en verplaatsen in de belevingswereld van de ander, lopen als een rode draad door dit onderzoek heen. Evenals de leerstappen van Kolb waarbij ik mijn voorkeur als de doener heb losgelaten en heel bewust gestart ben bij de denker.

De keuze voor dit onderzoek ligt bij het feit dat op school de formatie inkrimpt. Het gevolg hiervan is dat er volgend jaar weinig tot geen ondersteuning meer zal zijn. Al jaren zijn we gewend een beroep te kunnen doen op mensen die ambulant aanwezig zijn in de school. Deze verandering heeft gevolgen voor het klassenmanagement.

Een les is effectief als het doel haalbaar is. De lesmethode, de timing van het gepresenteerde, de instructie, de tijdsduur en aard van de les hebben invloed op het onthouden van informatie. Zwakke leerlingen hebben meer tijd nodig en behoefte aan extra instructie. Hiervoor moet je flexibel om kunnen gaan met de methode. Voorbereiding is dus van belang. Verder is het belangrijk om negatieve factoren te elimineren die de instructie kunnen verstoren.

Klassenmanagement zal aan bepaalde voorwaarden moeten voldoen om te kunnen komen tot effectieve werkvormen. Voorwaarden als; regels/routines, ruimte, tijd en zelfstandig kunnen werken zijn van essentieel belang om te komen tot structurele zorgverlening.

In dit meesterstuk heb ik me beperkt tot het onderzoeken en experimenteel uitvoeren van de volgende vier werkvormen.

*Gelaagde instructie: Na een gezamenlijke start en instructie aan de hele groep gaan de meeste leerlingen zelfstandig aan het werk. De leerkracht gaat met de zwakkere leerlingen aan de instructietafel voor verlengde instructie. Vervolgens gaat dit groepje zelfstandig aan het werk en kan de leerkracht langs de andere leerlingen lopen om ondersteuning te bieden. Terug aan de instructietafel geeft ze de zwakkere leerlingen feedback op hun werk. De les wordt gezamenlijk afgesloten.

*Directe instructiemodel: Na een terugblik en het actualiseren van voorkennis, volgt een presentatie/interactieve groepsinstructie waarna de leerstof geoefend wordt in samenwerkingsverband. Daarna wordt de leerstof zelfstandig en/of door samenwerking toegepast. De les wordt afgesloten met een periodieke terugblik en een terugkoppeling naar het lesdoel.

*Bloktijden: Gelaagde instructie biedt niet altijd voldoende tijd om te differentiëren. Bloktijden richten zich op een kort instructie moment van meerdere vakgebieden gevolgd door zelfstandig werken en een afsluitende evaluatie. Hierdoor ontstaat meer tijd voor de leerkracht om extra instructie te geven aan zwakkere leerlingen.

*Klassendoorbrekend werken: Leerlingen gaan voor een bepaald vakgebied naar een ander lokaal waar zij volgens het divergente differentiatiemodel les krijgen. Deze werkvorm vergroot de kans om leerlingen intensief te begeleiden op maat. Deze laatste werkvorm heb ik gezien de periode in het jaar, de betrokken leerkrachten en de tijdsdruk alleen op papier onderzocht en hiervan een advies naar de intern begeleider uitgebracht.

Ik concludeer uit mijn data verzameling van mijn experiment dat de werkvorm “Bloktijden” de meeste kansen biedt om structurele zorg te verlenen in de groep. Het grootste voordeel van deze werkvorm is dat je als leerkracht langere tijd een groepje leerlingen aan de instructietafel kunt begeleiden. Voorwaarde hiervoor is wel dat er in de groep een juist werk klimaat heerst waarin iedereen zich optimaal kan concentreren op het werk. Daarnaast geeft het aangepaste rooster bij de werkvorm bloktijden, waarbij zorg ingepland staat, de leerkracht kans om consequent aandacht te besteden aan de zorgverlening.

Introductie

Ik ben Debby Crusio, 33 jaar en werkzaam op de Jeroen Bosch school te Roosendaal. Hier werk ik inmiddels 9 jaar. In deze jaren heb ik veel ervaring op mogen doen in de middenbouw. In 2006 ben ik gestart met een tweejarige opleiding tot digicoach, welke ik in 2008 met goed resultaat heb afgerond. Sinds twee jaar ben ik dan ook op de woensdagen werkzaam als digicoach. Dit jaar ben ik voorzitter van de werkgroep Informatie en Communicatie Technologie (ICT) geworden. Voor mijn dagelijkse praktijk betekent dit dat ik, op de woensdagen na, voor de klas sta en les geef aan groep 5. Dit is de groep waar ik mijn onderzoek zal uitvoeren.

Basisschool Jeroen Bosch is een grote katholieke basisschool aan een drukke straat in het centrum van Roosendaal. Het heeft een hoofdgebouw uit 1969 met 15 lokalen, aan de andere kant van het grote plein een gebouw met 3 noodunits en een apart staande gymzaal. In het hoofdgebouw beschikken we over een multifunctionele ruimte, waar momenteel de 19de groep in huisvest, een speelzaal, enkele kantoren en spreekkamers.

Het gebouw heeft drie verdiepingen. De lokalen zijn over de drie verdiepingen verdeeld zoals ook de bouwen zijn: onder-, midden- en bovenbouw.

Het is een traditionele en prestatiegerichte school. De Jeroen Bosch school heeft een groot team met een stijgend aantal parttimers en Bevordering Arbeids Participatie Ouderen (BAPO-ers). Inmiddels werken er zo'n 35 mensen op de school. De laatste jaren zijn er flink wat nieuwe gezichten bij gekomen. Slechts enkele collega's staan langer dan vijf jaar voor dezelfde groep. Er is in veel groepen sprake van duo collega's en tijdelijke vervangingen. Door het groot aantal collega's dat niet fulltime voor een klas staat is er veel ruimte voor zorgverlening en ondersteuning. Deze worden met name in de onder- en middenbouw ingezet.

Het leerlingenaantal ligt rond de 450. De leerlingpopulatie is zeer gemêleerd. De school had op de teldatum 1 oktober 2009 432 leerlingen, 21 leerlingen minder dan de vorige teldatum. Dit was voorzien; veel verhuizingen en 2 grote groepen 8 die de school verlieten. Er zal formatie ingeleverd moeten gaan worden. Tot aan het einde van het jaar 2010 zullen er 3 leerkrachten via natuurlijke afvloeiing de school verlaten. Naast deze natuurlijke afvloeiing zal er nog één fulltime functie moeten

verdwijnen. Het inkrimpen heeft grote gevolgen voor onze school. Zoals het er nu naar uitziet staat iedereen, met uitzondering van de directeur, de intern begeleider en de Remedial Teacher, vanaf het schooljaar 2010-2011 voor een groep.

Ondersteuningsmogelijkheden van leerkrachten zowel binnen als buiten de groep komen hierdoor te vervallen. Dit vraagt aanpassingen in het onderwijs. Van de leerkracht wordt verwacht dat zij zonder ondersteuning tegemoet kan komen aan de onderwijsbehoeften van kinderen, passend onderwijs kan bieden en de prestaties van de kinderen vergroot in haar klas. Hiervoor zijn andere werkvormen, durven loslaten en ruimte creëren voor hulp van groot belang. Kortom het vraagt om verandering in klassenmanagement.

Dit is dan ook mijn motivatie om met dit onderwerp op een praktische manier aan de slag te gaan. Ik wil graag dat mijn onderzoek een nuttige bijdrage kan leveren aan de organisatie op school. Zodat ik niet alleen zelf groei in mijn ontwikkeling maar ook de school een praktisch handboek heeft, dat geraadpleegd kan worden door iedere leerkracht die daar behoefte aan heeft.

Ik richt me in mijn onderzoek op de toepasbaarheid van verschillende werkvormen bij verschillende vakgebieden die maken dat ik ruimte kan creëren om te komen tot structurele zorgverlening.

Mijn uiteindelijke doel is om te komen tot structurele zorgverlening in mijn groep, waarbij ik goed onderbouwde adviezen kan geven van werkvormen die daarbij inzetbaar zijn. Dit om tegemoet te komen aan de verschillende onderwijsbehoeften van kinderen.

Om voor mijn meesterstuk een goed leerdoel te stellen, heb ik de Quickscan Competentieprofiel Leraar Speciale Onderwijszorg opnieuw uitgevoerd. Deze ingevulde scan van 28 januari 2010 heb ik vergeleken met dezelfde scan die ik op 12 september 2008 had uitgevoerd. Het was prettig om te zien dat ik me in vele competenties flink heb ontwikkeld. Ik ben gegroeid in mijn handelen, mijn kennis en vaardigheden. Dit zijn gebieden die ik al goed kan sturen. Er is echter ook een competentie waar ik me nog in wil ontwikkelen. Vergeleken bij mijn collega's en studiegenoten stel ik hoge eisen aan mezelf. Door mijn perfectionisme kost alles wat ik doe veel tijd en inspanning. Het is heel moeilijk om genoeg te nemen met geleverd werk, het kan altijd beter. In mijn kwadrant kwam dit ook tot uiting.

Kernkwaliteit

Nauwkeurig

Allergie

Nonchalance

Valkuil

Perfectionisme

Uitdaging

Dingen los kunnen laten

Mijn grootste leerpunt voor dit onderzoek is dan ook het durven los laten en minder hoge eisen stellen aan mezelf waarbij kwaliteit gewaarborgd blijft. Dit vraagt om communicatie met mijn omgeving. Een punt waarin ik me ook nog kan ontwikkelen. Waar ik hoge eisen stel aan mezelf doe ik dit ook aan mijn omgeving. De balans hierin vinden en me verplaatsen in de belevingswereld van de ander is een aandachtspunt dat met dit meesterstuk meeloopt.

Naast deze ontwikkelpunten wil ik de leerstappen van Kolb goed doorlopen. Doen, bezinnen, denken en beslissen. Ik ben een echte doener. Ik wil bij dit meesterstuk instappen bij de denker.

Enkele tips zijn hierbij:

Zoek goed gestructureerde leermiddelen.

Zoek verbanden met kennis die je al hebt.

Bestudeer theoretische concepten, modellen en systemen.

(Uit: <http://www.leren.nl/artikelen/2003/leerstijlen.html>)

Hoofdstuk 1: Onderzoeksvraag

Onze school formuleert de volgende visie:

Leerlingen met verschillende aanleg moeten zich zo optimaal mogelijk kunnen ontwikkelen. Dit doen we voornamelijk binnen het leerstofjaarklassensysteem. We streven naar differentiatie in instructie. Samenwerkend en zelfstandig leren speelt een belangrijke rol binnen ons onderwijs, waarbij de leerkracht een coachende en begeleidende rol heeft. Een gespecialiseerd zorgteam coördineert de zorg voor alle kinderen. De leerkracht geeft zoveel mogelijk vorm aan passend onderwijs binnen de groep. Ook het team leert in grote mate met en van elkaar en benut elkaars kwaliteiten vanuit het principe; “de juiste mensen op de juiste plaats”.

(uit de schoolgids Jeroen Bosch 2009-2010)

Deze visie-uitspraak heeft raakvlak met klassenmanagement. Een leerkracht zou streven naar differentiatie in instructie. De leerkracht geeft zoveel mogelijk vorm aan passend onderwijs. Uitspraken die je als leerkracht nog veel ruimte geven. Wanneer doe je dat wel? Wanneer kies je ervoor om dit niet te doen? Wat als je veel zorgleerlingen of een rugzakleerling in je klas hebt zitten? Hoe geef je dit vorm?

Aanleiding voor het onderzoek is het inkrimpen van de formatie. Door het inkrimpen zal er komend schooljaar weinig tot geen ruimte zijn voor ondersteuning in de klas.

Dit vraagt om goed klassenmanagement. Maar hoe doe je dit precies?

Het betekent voor mij als leerkracht dat ik me meer bewust moet zijn van de doelen van een les. Ik zal los moeten komen van de gedachte alle aangeboden leerstof uit de methode te moeten; volgen, behandelen en laten maken door alle leerlingen. Ik wil meer kunnen kijken naar de behoeften van de kinderen en hieraan tegemoet komen. Dit vraagt van mij als leerkracht een verandering. Hoe kan ik komen tot structureel zorgverlening in mijn groep aangezien ik in de toekomst geen beroep meer zal kunnen doen op collega's die ambulant zijn op de school? Ik zal moeten zorgen dat ik door deze verandering zelf in staat ben om alle kinderen in mijn klas effectief te kunnen begeleiden en deze begeleiding ook consequent vast kan houden.

Door te gaan experimenteren met verschillende werkvormen bij verschillende vakgebieden hoop ik te komen tot structurele ruimte in tijd om waar nodig kinderen te kunnen ondersteunen op hun niveau.

Mijn onderzoeksvraag:

Ik onderzoek welke werkvormen effectief zijn om te komen tot zorgverlening binnen de groep, teneinde hiervan een onderbouwd advies te kunnen geven aan leerkrachten, omdat onze school tegemoet wil komen aan de verschillende onderwijsbehoeften van kinderen, zodat er structureel ruimte gecreëerd wordt om deze hulp te verlenen in de groep.

Ik heb gekozen voor een experimenteel onderzoek. Na theoriestudie ga ik door experimenteren onderzoeken welke werkvormen effectief zijn om te komen tot mijn uiteindelijke doel.

Het is een praktisch gericht onderzoek dat uitgevoerd zal worden in groep 5. Naast de hulp van de leerlingen zal ik geregeld overleg hebben met onze intern begeleider.

Op het moment geef ik veel en vaak nog te lang instructie. Als de leerlingen aan het zelfstandig werken / verwerken zijn; loop ik rond, kunnen leerlingen vragen stellen, help ik (niet structureel) groepjes leerlingen, kijk ik hun werk na en bereid ik zaken voor. Wat doe ik allemaal nog meer in die tijd? Dit is iets dat ik ga onderzoeken door video-opname te maken.

Bij ieder vakgebied is het van belang dat er een bepaalde basisinstructie gegeven wordt. Voor sommige vakgebieden vraagt dit meer aansturing van de leerkracht als voor andere vakgebieden. Het proces is hierbij ook van belang. Het evalueren van dit proces is iets dat ik geregeld vanwege tijdgebrek niet doe.

Op het moment zijn we op onze school handboeken aan het maken op het gebied van zelfstandig werken, samenwerkend leren en ICT. Hierin worden alle afspraken verzameld. Zoals bijvoorbeeld leerlingen in groep 5 zitten drie keer per week aan de computer en werken minimaal 60 minuten hieraan.

Deze afspraken leveren duidelijkheid op en een eenduidige lijn door de school.

Maar.....hoe regel ik dit als leerkracht? Hoe kom ik hier in praktische zin aan toe?

Ik wil ernaar toe dat ik structureel tijd in kan plannen om tegemoet te komen aan de onderwijsbehoeften van leerlingen door het effectief inzetten van verschillende werkvormen. Ik wil me in mijn onderzoek beperken tot het experimenteren met vier verschillende werkvormen. Dit gezien de tijd en het verdiepen in de materie.

Beter vier zaken goed bestudeerd dan zes half bestudeerd. Werkvormen die ik wil gaan uitproberen zijn; gelaagde instructie aan een instructietafel, het directe instructiemodel, blokuren geven en klassendoorbrekend werken.

Subvragen die ik me hierbij heb gesteld zijn:

- Wanneer is onderwijs effectief?
- Hebben verschillende vakgebieden, verschillende werkvormen nodig?
- Welke instrumenten heb ik nodig?
- Speelt inrichting een rol?
- Welke afspraken en regels zijn van belang?
- Waar moet leerling-gedrag aan voldoen?

Genoeg vragen waar ik antwoorden op kan gaan zoeken. Op naar een duik in de boeken.

Hoofdstuk 2: Theoretisch onderzoek

In dit hoofdstuk verdiep ik me in de theorie die relevant is voor mijn onderzoek. Ik heb de theorie in verschillende paragrafen ingedeeld. Onderzoek naar effectief klassenmanagement is veelvuldig gedaan. Literatuur over in te zetten effectieve werkvormen is niet in één boek te vinden. Er is geen boek dat een overzicht geeft van verschillende werkvormen die je als leerkracht in kan zetten als het gaat om te komen tot zorgverlening. Als ik op google zoek naar; klassenmanagement in de basisschool, werkvormen in de basisschool of instructiemodellen dan krijg ik respectievelijk gegevens als;

- registratie-instrumenten zoals weekroosters en weektakenkaarten,
- didactische werkvormen die als doel hebben het vergroten van de motivatie en betrokkenheid van leerlingen.
- uitleg over de opbouw van het directe instructiemodel.

Kortom het vraagt om specifiek zoeken naar theorie in diverse boeken.

2.1 Wat is klassenmanagement?

Klassenmanagement is een verzamelingsnaam voor organisatorische vaardigheden van de leerkracht met het doel voorwaarden te scheppen en te handhaven waardoor instructies en leeractiviteiten van de leerlingen succesvol zijn.

"Klassenmanagement is het scheppen van voorwaarden voor succesvol onderwijs"
(Veenman, 1993)

Klassenmanagement is sturen en bijsturen. Hierbij horen taken als plannen, voorbereiden, organiseren, begeleiden, communiceren en evalueren van leersituaties. Dit behoort tot het dagelijks handelen van de leerkracht.

Klassenmanagement is geen doel op zich. Het is een voorwaarde waarbij je de omgeving zo creëert dat alle leerlingen actief en betrokken leren. Ze ontwikkelen zich optimaal. De leerkracht is zich bewust van haar aanpak en waarom ze bepaalde keuzes maakt. Een lerende leerkracht denkt altijd na over haar functioneren. Ze ontwikkelt zich voortdurend. Maar wanneer is klassenmanagement effectief?

2.2 Effectief onderwijs

In 1946 bedacht Edgar Dale de leerpiramide. Deze benadering zou de effectiviteit van verschillende werkvormen aangeven. Echter is dit niet gebaseerd op empirisch onderzoek.

Leerpiramide uit Magennis, S. 2005

De piramide is te onderscheiden in passieve en actieve werkvormen. Passieve werkvormen zijn luisteren, kijken en lezen. Actieve werkvormen zijn werkvormen waarbij je de leerling actief en direct betreft bij het onderwijsproces.

Dr. David Sousa is een internationale consultant in educatief onderzoek en auteur van boeken die leerkrachten en ouders suggesties geven over strategieën voor het verbeteren van het leren gekoppeld aan recentelijk hersenonderzoek.

In zijn boek “How the Brain Learns” stelt hij het volgende;

Het behouden van informatie in een klas wordt beïnvloed door de lesmethode, de timing van het gepresenteerde, de overdracht, de lengte en aard van de les.

Hij stelt dat leerlingen 95% van de verworven informatie herinneren doordat ze die informatie leren aan anderen, 80% van zaken die ze praktisch kunnen uitvoeren, 20% van wat ze horen en 10% van wat ze lezen.

Het leren is een proces dat opgebouwd is in twee delen stelt hij.

Er dient op het geleerde voort te worden geborduurd en het nieuw geleerde moet toegepast kunnen worden. Factoren die van invloed zijn op overdracht zijn de gelijkenis met een actuele situatie (context). Het is van belang om negatieve factoren te elimineren die de overdracht kunnen verstoren. Voorbereiding is dus van belang. Naast het toevoegen van zin en betekenis aan de nieuwe leerstof is tijd ook van groot belang. Leerlingen moeten voldoende verwerkingstijd hebben. Tijdens een les

moet een leerling de tijd hebben om informatie te kunnen bekijken, te begrijpen en de relevantie ervan inzien. Bestede tijd en de manier van uitvoering zijn van groot belang. Of informatie in het geheugen blijft, hangt af van de herhaling. Naast het opslaan in het geheugen door herhaling moeten leerlingen kunnen associëren en relaties kunnen zien. Een manier om leerlingen te helpen is door meer tijd te besteden aan het inslijpen van kennis. Door het vergroten van de motivatie zal een leerling ook meer effectieve tijd besteden aan de leerstof.

Het geven van te weinig hulp resulteert in te weinig leren. Hierdoor hebben zwakke leerlingen meer tijd nodig en behoefte aan extra instructie.

Een les is pas effectief als het doel voor de leerling waarde heeft en haalbaar is. De leerkracht zal dit elke les moeten aangeven. Kijken naar de doelstellingen van een les en flexibel om kunnen gaan met de methode is van belang. Om de motivatie en dus ook de effectiviteit te vergroten zal de leerkracht afwisselende werkvormen moeten toepassen (zie paragraaf 2.6).

Naast verschil in capaciteiten zijn er nog andere verschillen. Zo kunnen sommige leerlingen minder goed zelfstandig werken, zijn snel afgeleid of hebben veel sturing nodig. Je klassenmanagement zal aan bepaalde voorwaarden moeten voldoen om te kunnen komen tot effectieve werkvormen. In de volgende paragraaf ga ik in op de voorwaarden regels/routines, ruimte en tijd. Deze voorwaarden zijn van essentieel belang om te komen tot zorgverlening.

2.3 Regels/routines, ruimte, tijd

2.3.1 Regels en routines

Regels zijn afspraken die van groot belang zijn bij klassenmanagement. Regels en routines maken duidelijk welk gedrag er in de groep van leerlingen en leerkracht wordt verwacht. Regels geven aan welk gedrag gewenst is. Ze hebben als doel een veilig klimaat te creëren. Routines hebben betrekking op de manier waarop situaties verlopen. Routines kun je inslijpen.

Regels en routines zijn niet bedoeld om vrijheid te ontnemen. Ze zorgen ervoor dat er een prettige, veilige en ordelijke omgeving ontstaat waarin geleerd kan worden. Het is belangrijk niet teveel regels te hanteren. Belangrijk is dat ze duidelijk, redelijk en uitvoerbaar zijn en dat ze geaccepteerd worden. Daarom is het goed bij het opstellen van regels de leerlingen te betrekken. Regels en routines zijn afhankelijk van de leerkracht en de groep.

Ze worden met name opgesteld voor;

- gedrag (vriendelijk omgaan met elkaar)
- begin en einde van de dag (starten met de weektakenkaart op tafel leggen)
- overgangen en onderbrekingen (je mag naar de wc, maar tijdens instructie mag dit niet)
- gebruik van materiaal, lokaal en apparatuur (je mag zelf je inktpatroon vervangen, looproutes door het lokaal, tijdsduur aan de pc)
- instructiemomenten (tijdens instructie op je plaats blijven zitten)
- zelfstandig werken (je mag hulp vragen aan je maatje)
- samenwerken (beperk het rumoer, luister naar elkaar)

Doordat je bepaalde dingen al jaren zo doet, sta je niet meer stil bij het waarom. Uit macht der gewoonte vraag je je niet meer af of de regels nog effectief zijn.

Observeren van de omgang met regels door de leerlingen maakt dat de leerkracht meer inzicht krijgt in de effectiviteit van de regels en routines.

In het boek “Klassenmanagement in de basisschool” van Förrer (2009) staat op bladzijde 42 een checklist om inzicht hierin te krijgen.

Invoeren van nieuwe regels moet geoefend worden. Eenmaal ingeslepen moet de leerkracht alert blijven op de naleving. Consequent handelen maar ook af en toe afspraken aan kunnen passen aan de groep of een individuele leerling vraagt wat flexibiliteit van de leerkracht. Uitzonderingen, uitleg en regelmatig evalueren geeft inzicht en duidelijkheid.

2.3.2 Ruimte

De indeling van de ruimte geeft de leerkracht mogelijkheden om om te gaan met de verschillen tussen leerlingen. Door de inrichting van de ruimte ontstaat een leeromgeving waarin leerlingen actief, betrokken en met plezier kunnen leren.

Enkele uitgangspunten zijn;

- Het straalt een fijne sfeer uit
- Een eigen passend plekje geeft een veilig gevoel
- Materialen zijn uitnodigend en makkelijk te bereiken voor de leerlingen
- Opgeruimd en overzicht biedt structuur

Door het gebruik van verschillende werkvormen moet de inrichting van een lokaal aan bepaalde eisen voldoen. Het moet mogelijk zijn om er klassikale activiteiten uit te voeren, leerlingen moeten in groepjes kunnen werken, individueel en de leerkracht

moet instructie kunnen geven aan een klein groepje aan bijvoorbeeld een instructietafel.

Ruimte dient effectief en doelmatig gebruikt te worden. Enkele basisprincipes zijn;

- Drukbezochte plekken moeten goed toegankelijk zijn
 - Looproutes moeten zo kort mogelijk zijn
 - Alle leerlingen moeten goed zichtbaar zijn
 - Er is een instructietafel
 - De leerkracht zit zelf altijd op een plaats waarbij er zicht blijft op de rest van de leerlingen
 - Materialen die vaak nodig zijn liggen op toegankelijke plaatsen
 - Alle leerlingen kunnen het bord goed zien
- Omdat er zowel individueel als in groepjes gewerkt kan worden, moet de opstelling regelmatig veranderen. Aandachtspunten hierbij zijn;
- Een gemakkelijk om te bouwen basisopstelling
 - Tafels eerst leeg laten maken
 - Duidelijkheid over welke tafels verplaatst dienen te worden
 - Oefenen van het verplaatsen levert tijdswinst op

2.3.3 Tijd

De beschikbare tijd dient optimaal gebruikt te worden. Timemanagement is een belangrijk onderdeel om te komen tot zorgverlening in de klas.

De effectieve leertijd is de tijd dat leerlingen geconcentreerd leren. Er is vaak sprake van tijdverlies. Een kind dat binnenkomt omdat ze jarig is, een leerling wordt ziek, er gebeurt iets op straat. Maar ook het moeten wachten op een schrift, wegdromen, praten met andere leerlingen. De leerkracht dient de effectieve taakgerichte leertijd zo hoog mogelijk te maken.

Tips voor tijdswinstmaatregelen kunnen zijn;

- Zorg dat leerlingen weten wat ze kunnen doen zodat ze niet hoeven te wachten.
- Zorg dat materialen klaar liggen.
- Voorkom dat je het lokaal moet verlaten voor bijvoorbeeld een kopie.
- Geef een werkinstructie aan.
- Maak snel een eerste rondje om te zien of iedereen aan de slag is.
- Geef verlengde instructie aan leerlingen die niet zelfstandig aan de slag kunnen.
- Geef een aantal minuten van tevoren aan dat het tijd is om af te ronden.

- Zorg voor afwisseling in werkvormen die cognitief, sociaal, creatief en motorisch zijn.
- Oefen routines voor verplaatsingen van werkplekken
- Werk met een hulpkartaal als leerlingen een vraag hebben aan de leerkracht.
- Geef leerlingen ruimte elkaar hulp te vragen.
- Kijk tijdens de les zo min mogelijk na.
- Zorg dat leerlingen weten wat ze kunnen doen als ze klaar zijn.
- Help leerlingen aan de instructietafel zodat je niet steeds heen en weer loopt.

2.4 Zelfstandig werken

Zelfstandig werken houdt in dat leerlingen gedurende een bepaalde tijd zonder begeleiding van de leerkracht kunnen werken. De leerkracht geeft leerlingen uitgestelde aandacht en de leerlingen vragen elkaar om hulp of werken in groepjes. Leerlingen krijgen meer eigen verantwoording. De leerkracht moet hiervoor durven los laten. De leerling weet dat hij geen beroep kan doen op de leerkracht en zelf een oplossing moet zoeken.

Een zelfstandige leerling krijgt de ruimte om zelf zijn werk te verdelen in de beschikbare tijd. Hij bepaalt zelf de volgorde en is bewust van de tijd waarin werk af moet zijn. De leerling heeft de mogelijkheid om eigen werk te controleren en te registreren. De leerkracht biedt de leerling de bovengenoemde mogelijkheden en leert een leerling de juiste vaardigheden. De leerkracht gaat altijd na of een activiteit geschikt is voor zelfstandig werken. Hiervoor kijkt ze of de doelen aansluiten, of de stof ter herhaling is, of de taak niet te makkelijk is of te moeilijk en of een taak aantrekkelijk en betekenisvol is. Het gebruik van een takenkaart is een handig hulpmiddel hiervoor. In de evaluatie maakt de leerkracht tijd voor de uitgestelde aandacht. Het is een korte terugblik op het product, maar vooral op het procesgerichte werken.

2.5 Differentiatie

De leerkracht streeft er naar alle leerlingen, ondanks hun verschillen, bepaalde basisdoelstellingen halen. Voor het klassenmanagement betekent dit dat de leerkracht tijd vrij kan maken voor extra instructie aan zwakke leerlingen. Er zijn twee manieren van differentiëren, divergent en convergent. Bij divergente differentiatie werkt iedere leerling op eigen tempo en niveau.

Alle leerlingen besteden evenveel tijd aan de verschillende vakken. Er is weinig klassikale instructie en er wordt veel zelfstandig gewerkt.

Bij het leesonderwijs biedt divergente differentiatie een mogelijkheid. De nadelen van deze differentiatie zijn dat leerlingen verder uiteen gaan lopen. Zwakke leerlingen missen de voorbeelden van betere leerlingen, het geeft een negatief zelfbeeld, laag zelfvertrouwen en het idee dat er weinig van hen verwacht wordt daagt hen niet uit. Convergente differentiatie is dat alle leerlingen de vastgestelde doelen behalen. Alle leerlingen werken aan dezelfde leerstof, de leerkracht geeft klassikale instructie gevolgd door differentiatie in verwerking. Zwakke leerlingen krijgen meer instructie en tijd voor begeleide oefening. Na deze extra zorgverlening wordt er weer in heterogene groepen gewerkt zodat de zwakkere leerlingen kunnen profiteren van de ondersteuning van betere leerlingen.

2.6 Verschillende werkvormen; gelaagde instructie, directe instructiemodel, blokkentijden en klassendoorbrekend werken.

De leerkracht kan verschillende modellen gebruiken voor het geven van instructie. In deze paragraaf besteed ik aandacht aan vier verschillende werkvormen om te komen tot zorgverlening bij leerlingen die hier behoefte aan hebben.

2.6.1 Gelaagde instructie

Gelaagde instructie is een geschikte werkwijze voor de omgang met verschillen tussen leerlingen. De instructie is gelaagd, bij elk lesonderwerp wordt op ongeveer drie niveaus instructie op maat gegeven.

- Kinderen die geen instructie nodig hebben, krijgen opdrachten om zelfstandig te verwerken.

- Kinderen die na enige instructie zelfstandig verder kunnen, mogen dat.

- Kinderen die veel instructie nodig hebben, krijgen via gevarieerde opdrachten instructies die passen bij hun leerbehoeften.

Gelaagde instructie past vooral bij het introduceren en verdiepen van vaardigheden als: lezen (aanvankelijk en technisch lezen), schrijven, rekenen (cijferend rekenen, redactiesommen/vraagstukken), taal (spelling, ontleden), topografie en verkeersregels. (uit: <http://www.aps.nl/APSSite/Publicaties/Gelaagde+instructie.htm>)

Bij gelaagde instructie is het nodig, dat er aandacht is voor bepaalde vaardigheden:

- Kinderen moeten gemakkelijk verder kunnen werken aan extra- of uitbreidingsstof.

- Kinderen moeten zelfstandig kunnen werken.

- De leerkracht moet kinderen durven los laten.

- De leerkracht moet de instructie goed en gefaseerd kunnen aanbieden.

Gelaagde instructie kan op twee manieren worden aangeboden.

Model 1: Na een gezamenlijke start en instructie aan de hele groep gaan de meeste leerlingen zelfstandig aan het werk. De leerkracht gaat met de zwakkere leerlingen aan de instructietafel verlengde instructie geven en oefenen. Vervolgens gaat dit groepje zelfstandig aan het werk en kan de leerkracht langs de andere leerlingen lopen om ondersteuning te bieden. Terug aan de instructietafel geeft ze de zwakkere leerlingen feedback op hun werk. De les wordt gezamenlijk afgesloten.

Model 2: Ook hier wordt de les gezamenlijk opgestart. Een aantal leerlingen gaat hierna zelfstandig aan het werk. Ze volgen de instructie niet omdat dit niet nodig is voor hen. Daarna volgt dezelfde werkwijze als model 1.

2.6.2 Directe instructiemodel

Het directe instructiemodel is een lesmodel waarbij er rekening gehouden wordt met verschillende leervermogens van kinderen. Sommige kinderen nemen de leerstof snel op en komen eerder tot zelfstandig werken dan andere kinderen.

Het directe instructiemodel bestaat uit de volgende stappen:

1. dagelijkse terugblik en actualiseren van voorkennis
2. presentatie/interactieve groepsinstructie
3. (in)oefening van de leerstof en samenwerkend leren
4. zelfstandig toepassen van leerstof en/of samenwerkend leren bij het toepassen van leerstof
5. periodieke terugblik
6. terugkoppeling

Essentieel voor het directe instructiemodel zijn niet de zes te onderscheiden fasen, maar de interactie ervan. Het is van belang dat de volgende interactieve principes bij het werken met het directe instructiemodel worden toegepast:

- onderlinge relaties tussen leerkracht en leerlingen zijn bij het leren belangrijk

- leerkrachten moeten gericht zijn op het geven van feedback aan leerlingen

- tijdens het lesgeven en leren dient het begrijpen waar het om gaat centraal te staan

- tijdens het lesgeven dient nadruk te liggen op uitleggen, voordoen en participeren; met name de eigen bijdrage van de leerling moet positief gewaardeerd worden en er moet bij de sterke kanten van de leerling worden aangesloten;
- het lesgeven is procesgericht, waarbij de kwaliteit van lesgeven en leren even belangrijk is als de doelen die bereikt moeten worden
- er wordt zoveel mogelijk gebruik gemaakt van de intrinsieke motivatie van de leerlingen
- de leerkracht probeert het falen van leerlingen te voorkomen door het scheppen van een goede leeromgeving

Een visuele ondersteuningskaart voor het directe instructiemodel is te vinden op <http://www.wsnsnof.nl/documenten/Om%20uit%20te%20wisselen./model%20directe%20instructie.pdf>

2.6.3 Bloktijden

Het is belangrijk dat zwakke leerlingen extra leertijd krijgen. Extra leertijd door middel van verlengde instructie zoals in het gelaagde instructiemodel is niet altijd voldoende. Vaak hebben leerlingen naast extra instructie meer leertijd nodig om zich leerstof eigen te maken. De leerkracht heeft niet altijd voldoende gelegenheid om tijdens de les te differentiëren volgens het gelaagde instructiemodel en te werken met een klein groepje leerlingen. Naast differentiëren binnen de les is het inzetten van bloktijden een manier om te komen tot ondersteuning van leerlingen.

De leerkracht roostert bloktijden in binnen het weekrooster. Bijvoorbeeld elke dag het laatste half uur voor de pauze. De leerlingen zijn zelfstandig aan het werken en/of verwerken. De leerkracht kan nu aan de instructietafel aan de slag met een groepje leerlingen. De leerlingen moeten hiervoor wel in staat zijn zelfstandig en samen te kunnen leren. Zoals bloktijden voor zelfstandig werken, plan je ook bloktijden voor instructies en evaluaties in.

2.6.4 Klassendoorbrekend werken

Klassendoorbrekend werken is een werkvorm waarbij leerlingen voor een bepaald vakgebied in een ander lokaal van een andere leerkracht les krijgen. Deze werkvorm is erop gericht leerlingen intensiever te laten werken op hun eigen niveau. Hierdoor zijn er minder grote verschillen tussen de leerlingen onderling. Er kan hierdoor

intensiever begeleid worden en meer op maat. Deze werkwijze richt zich op het divergente differentiatie model (zie hoofdstuk 2 paragraaf 2.5).

Klassendoorbrekend werken vergroot de mogelijkheden om gericht instructie te geven.

De voordelen zijn dat

- Kinderen intensief begeleid kunnen worden
- Kinderen vaker succes kunnen ervaren
- Kinderen herkennen dat zij niet alleen moeilijkheden ondervinden
- Niveau verschillen is beter te hanteren

Er kan gekeken worden of klassendoorbrekend werken een goede optie is wanneer er onvoldoende mogelijkheid is om in de groep hulp op maat te bieden. Bijvoorbeeld bij het leesonderwijs waar de niveauverschillen erg uiteen kunnen liggen.

Klassendoorbrekend werken vraagt een goede samenwerking en organisatie van leerkrachten van diverse groepen onderling. Het team kan elkaars sterke kanten benutten.

Het nadeel van klassendoorbrekend werken is dat leerlingen zich niet op kunnen trekken aan betere leerlingen.

Hoofdstuk 3: Onderzoeksmethodologie

In dit hoofdstuk beschrijf ik de opbouw van mijn onderzoek. In deze beschrijving geef ik aan waarom ik bepaalde keuzes maak en zet ik het onderzoek in een tijdlijn uiteen. Zo kom ik tot een concreet plan van aanpak. Dit alles natuurlijk aan de hand van de opgedane literatuurkennis zoals in het vorige hoofdstuk beschreven. Van belang bij dit onderzoek is dat ik mijn doelstellingen zoals beschreven in de introductie goed in de gaten hou. Ik wil me heel bewust zijn van de leerstappen van Kolb.

Gezien de geringe tijd en organisatie mogelijkheden heb ik ervoor gekozen om 4 werkvormen nader te onderzoeken. Door te experimenteren met deze werkvormen in mijn groep (groep 5a van basisschool Jeroen Bosch) wens ik tot de ontdekking te komen welke werkvorm het meest effectief is om te komen tot structureel zorgverlening. Door middel van video interactie en besprekingen met de intern begeleider (IB-er) wil ik komen tot objectieve en betrouwbare conclusies. Ik heb het volgende overzicht gemaakt om mijn meesterstuk gestructureerd te laten verlopen.

Wanneer	Wat
14 januari 2010	Studiemiddag klassenmanagement: inhoud gelaagde instructiemodel.
20 januari 2010	Teamvergadering mededeling 4 formatieplaatsen inkrimpen
28 januari 2010	Gesprek Karin, onderzoeksvraag bespreken
Week 5 t/m 10	Theoretisch onderzoek
25 februari 2010	Leer- en ontwikkelingslijn (LOL) (uitgewerkt introductie en onderzoeksvraag)
Week 11 t/m 17	Praktisch onderzoek
1 april	LOL (uitgewerkt/bespreken onderzoeksvraag en theoretische kader)
29 april 2010	LOL (uitgewerkt/bespreken onderzoeksmethodologie en data verzameling)
Week 18 en 19	Uitwerken data verzameling / analyse en data interpretatie
Week 21	Uitwerken data interpretatie en evaluatie
3 juni 2010	LOL (uitgewerkt/ bespreken meesterstuk)
Week 23	Bijstellen en definitief stellen meesterstuk
10 juni 2010	Inleveren meesterstuk
1 juli 2010	Eindgesprek meesterstuk

3.1 Klassendoorbrekend werken

Van de 4 werkvormen; gelaagde instructie, directe instructiemodel, bloktijden en klassendoorbrekend werken, zal ik de laatste alleen organisatorisch onderzoeken. Hierbij ga ik uitzoeken of en eventueel hoe het op de Jeroen Bosch mogelijk is om klassendoorbrekend te werken. In overleg met en op verzoek van de IB-er heb ik besloten me hierbij alleen te verdiepen in de organisatorische kant binnen het leesonderwijs specifiek voor de vijf groepen 4 en 5 volgend schooljaar omdat hier de onderwijsbehoeften bij het leesonderwijs erg uiteen lopen. De leerkrachten in de groepen 4 en 5 lopen ertegen aan dat zij onvoldoende tijd kunnen vinden om alle leerlingen in hun groep zelf te begeleiden op technisch leesgebied met de methode Estafette. Gezien het feit dat we tegen het einde van het schooljaar lopen en er op dit moment voor de betrokken groepen voldoende ondersteuning is, zal dit experiment dit schooljaar niet meer van start gaan. Ik zal de volgende acties ondernemen om te komen tot een goed advies richting de IB-er:

1. Gesprekken met de leerkrachten van de groepen 4 en 5. Staan zij open voor deze werkvorm gezien de geringe kans op ondersteuning voor komend schooljaar? Welke beschermende en belemmerende factoren voorzien zij bij deze werkvorm?
2. De roosters van de betrokken groepen bestuderen. Dit om te kijken wanneer het organisatorisch mogelijk is alle betrokken groepen op eenzelfde tijdstip te laten lezen. Hierbij zal ik moeten kijken naar gymtijden, zwemtijden en andere factoren die een belemmering kunnen vormen.
3. Regels en afspraken opstellen voor leerlingen en leerkrachten. Voor leerlingen is het belangrijk duidelijk te maken welke gedragingen je wenselijk acht bij het wisselen van lokalen. Voor de leerkrachten zal helder moeten worden wie de materialen beheert, hoe de overdracht is naar de basisleerkracht, om hoeveel leerlingen het maximaal kan gaan en wie welk leesniveau voor zijn of haar rekening neemt.
4. De secretaresse zal ik benaderen om een uitdraai te vragen van de leesniveaus van de afgelopen drie jaar bij de start van de groepen 4 en 5. Zo krijg ik een beter beeld om hoeveel leerlingen het gemiddeld genomen gaat bij de verdeling in subgroepen.
5. De gegevens verzamelen en analyseren om te komen tot een voorstel voor komend schooljaar.
6. Het voorstel voorleggen bij de IB-er en in overleg bijstellen.
7. Het concept voorleggen bij de directeur.

8. De aanpak bespreken in de bouwvergadering van de middenbouw (groepen 3,4 en 5) op 15 juni 2010. Inplannen van een startdatum voor volgend schooljaar, tussenevaluatie en eindevaluatie waarna de aanpak bijgesteld kan worden.

De werkvormen gelaagde instructie, directe instructiemodel en bloktijden heb ik als volgt ingedeeld.

Week 11	Voorwaarden scheppen om te komen tot effectieve werkvormen
Week 12	Gelaagde instructie; maandag, dinsdag
Week 13	Gelaagde instructie; maandag, dinsdag
Week 14	Bloktijden; dinsdag, donderdag
Week 15	Bloktijden; maandag, dinsdag, donderdagochtend
Week 16	Directe instructie model; maandag, dinsdag, donderdag
Week 17	Directe instructie model; maandag, dinsdag, donderdag

Vooraf aan deze planning heb ik een overzicht gemaakt van activiteiten, vrije dagen en andere zaken die spelen, die mijn onderzoek kunnen belemmeren (zie overzicht bijlage 1). Hierdoor kwam ik tot de ontdekking dat ik mijn onderzoekstijd zeer effectief moet besteden. In het bovenstaande overzicht heb ik dan ook specifiek de dagen vermeld waarop ik mijn onderzoek zal uitvoeren. Ik richt me hierbij op het reken-, lees- en taalonderwijs.

3.2 Week 11 Voorwaarden scheppen om te komen tot effectieve werkvormen

Deze week ga ik kijken naar de voorwaarden die ik kan treffen om mijn onderzoek goed te laten verlopen. Zoals in het theoretisch kader omschreven zal ik gaan kijken naar de inrichting van mijn lokaal, de regels/routines, de ruimte en tijd.

-Ik zal de checklist uit “Klassenmanagement in de basisschool” bladzijde 42-43 afnemen (zie bijlage 2).

-Ik ga in gesprek met de leerlingen over de veranderingen die komen gaan en vraag ook hun medewerking aan het onderzoek.

-Ik verander de klassenopstelling zodat de basisopstelling makkelijk te wijzigen is, er meer ruimte ontstaat en de mogelijkheid tot samenwerken vergroot wordt.

-Ik zet een instructietafel op een goede plaats in het lokaal. Ik geef de leerlingen nieuwe plaatsen op basis van hun werkhouding in plaats van hun leerprestaties.

-Ik bekijk de weektakenkaart en het rooster en pas dit aan om effectiever om te kunnen gaan met tijd zodat ik hulp kan gaan verlenen.

- Ik maak met de kinderen duidelijke afspraken over het gebruik van de weektakenkaart, het vragenkaartje en hun gewenst gedrag tijdens instructie momenten, zelfstandig werken en samenwerken. Hierbij zet ik drama in als hulpmiddel om tot deze gedragsveranderingen te komen.
- Ik stel de groepshandelingsplannen bij.
- Ik oefen routines met de leerlingen.
- In de bouwvergadering van dinsdag 16 maart geef ik aan dat ik met mijn onderzoek start. Ik bespreek tevens het in- en uitlopen in mijn klas van leerlingen en leerkrachten wanneer ze mij nodig hebben, met name voor ICT zaken.

3.3 Week 12/13 Gelaagde instructie

Op maandag en dinsdag heb ik veel instructie momenten.

Voor de vakgebieden taal, spelling, rekenen en lezen pas ik deze twee weken de gelaagde instructie toe. Ik ga onderzoeken of het binnen deze vakgebieden mogelijk is zorg te verlenen aan leerlingen die hier behoefte aan hebben. Door middel van de groepshandelingsplannen wil ik de tijd die ik vrij maak voor zorgverlening effectief inzetten. Dit vraagt de nodige voorbereidingen en een consequente houding.

Ik zal mezelf deze dagen opnemen met een videocamera. De opname bespreek ik met de IB-er.

3.4 Week 14/15 Bloktijden

In deze weken zal ik de nadruk gaan leggen op bloktijden. Hiervoor moet ik mijn rooster aanpassen. Ook zal ik de roosterkaarten van de dagindeling die in de klas hangen, moeten aanpassen. Ik heb kaarten nodig waarop staat: instructie, zelfstandig werken, evaluatie.

Ik geef deze weken van meerdere vakgebieden eerst de instructies waarna de leerlingen gedurende een tijd van ongeveer een uur zelfstandig aan het werk gaan. Na het zelfstandig werken plan ik tijd in voor proces- en productevaluatie.

3.5 Week 16/17 Directe instructiemodel

Op maandag, dinsdag en donderdag zal ik volgens het directe instructiemodel gaan werken. Er zal in deze weken veel interactie en dus samenwerking plaats vinden. Ik ga daarom de verschillende coöperatieve werkvormen na in het boek: "Coöperatief leren in de basisschool" (M. Forrer, 2000).

Ik ontwikkel kaartjes voor de verschillende rollen die er in een groepje kunnen zijn zoals bijvoorbeeld de tijdbewaker, schrijver, etcetera (etc.).

Ik ga kijken naar de doelen van de lessen en pas deze aan aan de belevingswereld van de kinderen.

Ik ga kijken in het handboek “Klassenmanagement; samenwerkend leren, zelfstandig werken en ICT”, dat ik in samenwerking met een aantal collega’s ontworpen heb, waar ik me aan moet houden in mijn groep.

Ik kijk of de IB-er tijd heeft om het observatieformulier instructiemodel van <http://www.fi.uu.nl/speciaalrekenen/producten/mapinfo/rekenles.pdf> af te nemen tijdens mijn les.

Mijn gegevens verzamel ik de komende weken door:

- video opname
- observaties
- besprekingen met de IB-er
- verslagen van mijn bevindingen
- gesprekken met de leerlingen

Hoofdstuk 4: Data verzameling en analyse

In dit hoofdstuk beschrijf ik wat ik heb gedaan. Aan de hand van de verzamelde gegevens analyseer ik de uitvoerende kant van het onderzoek. Omdat het gaat om een experimenteel praktijkgericht onderzoek, waarbij ik structureel wil komen tot zorgverlening in mijn klas, bestaat mijn data verzameling vooral uit gemaakte aantekeningen en observaties. De vier werkvormen die ik heb uitgewerkt zijn ieder in een aparte paragraaf beschreven.

4.1 Klassendoorbrekend werken

Allereerst ben ik met de IB-er in gesprek gegaan. Zij gaf aan dat het een rijke aanvulling zou kunnen zijn voor het leesonderwijs volgend schooljaar. We hebben samen mijn opzet zoals in hoofdstuk 3 beschreven bekeken. Hierna ben ik met mijn collega's van de groepen 4 en 5 in gesprek gegaan. Deze gesprekken heb ik individueel gevoerd met de huidige leerkrachten omdat de formatie voor volgend schooljaar nog niet bekend is. Zij stonden allen open voor het experimenteren met deze werkvorm.

De gesprekken hebben de volgende punten opgeleverd.

Beschermende factoren	Belemmerende factoren
Meer aandacht voor individuele leerlingen op maat.	Experiment mag niet ten koste gaan van de leesprestaties van de leerlingen.
Beperken tot 2 keer in de week zodat ze ook in de eigen groep kunnen lezen.	Wisselen van leerlingen naar lokalen kan onrust opleveren.
Methode estafette sluit aan bij deze werkvorm.	Hoe kunnen we de vorderingen goed bijhouden?
Groepjes maximaal bestaande uit 6 tot 8 leerlingen.	Wie is verantwoordelijk voor bijvoorbeeld materiaal?
Leerkracht kan de aandacht meer richten op één groepje, minder duizendpoot.	Letten op roosters. Gym en zwemtijden.
De leestijd wordt effectiever benut	
Leerlingen zijn meer taakgericht omdat de uitdaging blijft. Het gaat niet te snel of te langzaam.	

Naar aanleiding van de bovengenoemde punten ben ik aan de slag gegaan met de organisatorische kant. Uit de gesprekken bleek dat hier de meeste vragen over kwamen. Ik heb van iedere leerkracht de roosters opgevraagd. Zo kreeg ik een beeld van hun persoonlijke voorkeursindeling en kon ik gaan kijken of er overlappingen in zaten die ruimte geven om klassendoorbrekend te werken.

Ik ben tot het volgende overzicht gekomen.

Groep	maandag	dinsdag	woensdag	donderdag	vrijdag
Groep 4 A	14:15-14:45	9:45-10:15	9:15-9:45	9:15-9:45	
Groep 4 B	13:15-13:45	8:45-9:15	9:00-9:30	8:45-9:15	11:15-11:30
Groep 5 A	8:55-9:25	8:45-9:15	8:55-9:25	8:55-9:25 13:15-13:45	13:15-13:30
Groep 5 B	8:45-9:15	8:45-9:15	11:30-12:00	8:45-9:15	

Overlappende tijden van minimaal 3 groepen zijn; dinsdagochtend, woensdagochtend en donderdagochtend.

Naast deze gegevens heb ik uit de roosters kunnen zien dat de groepen 4 op maandagochtend zwemmen tot de pauze. Dit blijkt bij navraag al jaren zo te zijn. De groepen 4 en 5 hebben op dezelfde tijd, van 10:30 uur tot 10:45 uur pauze. De groepen 4 hebben verder op vrijdagmiddag vrij.

Uit het gymrooster van de school blijkt dat de vakleerkracht gym aanwezig is op maandag en vrijdag. Deze lessen zijn vanwege de betrokkenheid van heel de school en de vakleerkracht moeilijk te wisselen.

Nadat ik de organisatie in het kader van tijd bekeken had, ben ik me gaan richten op de organisatie in ruimtelijk opzicht. De drie groepen 4 en twee groepen 5 volgend schooljaar liggen naast elkaar in dezelfde gang op de eerste verdieping. Daardoor zijn de loopafstanden zeer gering. De groepen 4 zullen volgend schooljaar gemiddeld uit 27 leerlingen bestaan. De groepen 5 uit 24 leerlingen. In elke groep is een instructietafel aanwezig. De leerlingen zijn gewend geregeld te wisselen van werkplek.

In elke groep is het altijd mogelijk om een aantal kinderen extra op te vangen.

Op school zijn duidelijke regels en afspraken over gedragingen op de gangen en in de lokalen. Eén van de leefregels in de school luidt: "Op de gang rustig zijn, is voor iedereen fijn." Deze regel wordt in de middenbouw door streng toezicht (ramen aan de gangkant) goed nageleefd.

Voor de leerkrachten is het van belang dat benodigde materialen in het lokaal aanwezig zijn. Op dit moment heeft elke groep voldoende leesboeken voor Belevingsgericht AVI lezen (BAVI lezen) en materiaal van de methode "Estafette" om in zijn of haar groep aan de gang te kunnen. Ik heb het materiaal in de groepen 5 geïnventariseerd en aan de hand van gegevens van voorgaande jaren verwerkingsmateriaal van de methode besteld.

Om een beter beeld te krijgen van het aantal leerlingen dat begeleiding nodig heeft bij het lezen en om de groepjes te kunnen verdelen onder de betrokken leerkrachten heb ik een overzicht gemaakt van het aantal leerlingen dat de afgelopen jaren begeleiding nodig had. Tot op heden is het leesonderwijs getoetst met de oude Analyse van Individualiseringsvormen lezen (AVI toets). De drie-minuten-toets (DMT) is niet structureel bij alle kinderen afgenomen en heb ik er daarom niet bij betrokken. De leestoetsen zijn afgenomen in oktober. Dit is de begin meting voor het indelen in leesgroepjes. In de tabel staan de beheersingsniveaus genoteerd.

Op de site van Estafette lees ik dat leerlingen in november groep 4 op een leesniveau van AVI 3 moeten zitten en in november groep 5 op AVI 6. Wanneer ze onder dit niveau zitten is intensieve begeleiding van groot belang.

Om te weten wanneer op onze school extra begeleiding noodzakelijk is, heb ik de gegevens van de groepen 4 en 5 uit de map Protocol Leesproblemen en Dyslexie (PLD-map) bekeken. Dit komt overheen met de adviezen van de methode Estafette.

AVI	1	2	3	4	5	aantal
2007-2008 groep 4A	2	6				8
2007-2008 groep 4B		3				3
2007-2008 groep 4C	2	2				4
2007-2008 groep 5A			3	2	6	11
2007-2008 groep 5B		2		5	4	11
Totaal:	4	13	3	7	10	37
2008-2009 groep 4A	3	2				5
2008-2009 groep 4B		5				5
2008-2009 groep 5A				1	1	2
2008-2009 groep 5B					1	1
2008-2009 groep 5C				1	5	6
Totaal:	3	7	0	2	7	19
2009-2010 groep 4A	2	3				5
2009-2010 groep 4B	4	5				9
2009-2010 groep 5A	1				3	4
2009-2010 groep 5B					1	1
Totaal:	7	8	0	0	4	18

Aan de hand van al de gegevens zal ik in het volgende hoofdstuk een advies beschrijven waar het gaat om klassendoorbrekend werken bij het leesonderwijs op onze school voor volgend schooljaar.

4.2 Voorwaarden scheppen om te komen tot effectieve werkvormen

Doordat ik goed had nagedacht over mijn plan van aanpak zoals beschreven in het vorige hoofdstuk (zie bladzijde 26 en 27) heb ik alles uit kunnen voeren wat ik gepland had. De effecten hiervan beschrijf ik in het volgende hoofdstuk. Omdat het om voorwaarden gaat is er niet direct sprake van data verzameling. In de bijlagen heb ik de checklist “Klassenmanagement in de basisschool” gevoegd (zie bijlage 2). De weektakenkaart heb ik bekeken maar niet bij hoeven stellen (zie bijlage 3). Wel heb ik met de leerlingen meer aandacht besteed aan de achterzijde van de kaart. Hierop staan de herhalings- en verrijkingsopdrachten vermeld. Mijn rooster heb ik aangepast voor de weken waarin ik ging onderzoeken of ik tot structurele zorgverlening kwam bij de werkvorm bloktijden (zie bijlage 4). Ik heb voor het rooster dat zichtbaar in de klas hangt nieuwe dagkaarten gemaakt. Bij de werkvormen gelaagde instructie en het directe instructiemodel was roosterwijziging niet nodig.

4.3 Gelaagde instructie

Ik heb in de bouwvergadering aangegeven dat mijn onderzoek van start ging. Daarbij heb ik nadrukkelijk verzocht tijdens de lessen niet te storen. Aangezien ik op woensdag niet voor de groep sta en de vrijdag vooral bestaat uit toetsen, gym, educatief programma kijken en een weekafsluiting was ik voor het experimenteren met deze werkvorm beperkt tot de maandagen en dinsdagen. Ik heb de lessen heel goed voorbereid en op een kladblaadje tijden aangegeven waar ik zorg kon gaan verlenen. Ik wilde mijn tijd zo effectief mogelijk inzetten. De benodigde materialen, waaronder de weektakenkaart, had ik de vrijdag ervoor klaar gelegd en op maandagochtend nog eens gecontroleerd. Ik heb de leerlingen op maandag verteld wat ik deze week wilde uitproberen. Hierbij heb ik meteen de afspraken doorgenomen met betrekking tot zelfstandig werken, het gebruik van de weektakenkaart en de computers. De deur van mijn klaslokaal heb ik deze dagen dicht gedaan om loop van buitenaf nog beter te kunnen weren. Ik heb herhaalde malen leerlingen uit de bovenbouw groepen weg moeten sturen. Ik heb de leerlingen voor aanvang van de les op het digibord de mogelijkheid gegeven zich in te schrijven voor extra hulp bij een bepaald onderdeel van een vakgebied. Bijvoorbeeld rekenen aftrekken tot en met (t/m) 1000. Door de voorbereiding van de instructietafel kon ik meteen beginnen.

Leerlingen die geen instructie nodig hadden mochten direct aan de slag.

Ik heb de instructietafel gebruikt bij lezen, rekenen, spelling en taal.

Leerlingen die aan de instructietafel hebben gezeten heb ik genoteerd. Geregeld heb ik leerlingen uitgenodigd om aan de tafel te gaan zitten. Leerlingen die aan de tafel zaten heb ik een vermindering van de taak gegeven.

In het kader de schoolontwikkeling heb ik voor de studiedag van 8 juni video-opname laten maken door Alie Kammenga (studie begeleider van het onderwijsadviesbureau APS). Zij begeleidt onze school op het gebied van de ontwikkelingen van klassenmanagement. Na de video-opname heb ik met haar kort haar bevindingen besproken. Ze was zeer positief. Zeker het inschrijven voor de instructietafel vond ze een mooie uitwerking op de leerlingen en de zorg hebben.

4.4 Bloktijden

Ik heb mijn rooster voor een hele week aangepast. Het daadwerkelijk experimenteren heb ik beperkt tot enkele dagen. Net als in de weken van het experimenteren met de gelaagde instructie ben ik ook deze weken begonnen met een gesprek met de leerlingen. De veranderingen heb ik besproken en ze hebben de gelegenheid gehad om vragen te stellen.

Nadat ik klassikale instructie had gegeven gingen de leerlingen aan het werk. Ik heb me beperkt tot het geven van instructies van drie vakgebieden. Op het bord heb ik genoteerd wat die dag af moest zijn. Wat ze gingen doen was verder aan de leerlingen zelf. De afspraak was dat het werk aan het einde van de dag af was. Geregeld was er veel rumoer in de klas. Ik heb herhaalde malen leerlingen bij de instructietafel weg moeten sturen of leerlingen moeten waarschuwen stiller te werken. Ik heb met betrekking tot zelfstandig werken dezelfde afspraken aangehouden als bij de gelaagde instructie. Ik ben met een groepje aan de instructietafel gaan zitten. Na ongeveer een uur werken hebben we klassikaal geëvalueerd.

4.5 Directe instructiemodel

Op maandag, dinsdag en donderdag heb ik geëxperimenteerd met deze werkvorm. Ik heb veel tijd in de voorbereiding gestoken omdat er veel interactie plaats moest vinden. In het boek “Coöperatief leren in de basisschool” heb ik samenwerkingsvormen gevonden die aansloten bij de lessen. Ik heb de thema's van de lessen omgezet naar een thema dat meer actueel was en aansloot bij de belevingswereld van de leerlingen, Koninginnedag. Bij de vakken rekenen, taal, spelling en aardrijkskunde heb ik deze werkvorm toegepast. Omdat het een actief proces moest zijn, heb ik werkvormen toegepast als; rotonde, placemat, duo's en mindmap. Door middel van de rollenkaartjes die ik had gemaakt waren de kinderen alert op hun extra taak binnen de groep. Om aan te sluiten bij de beleving had ik kaartjes als; Koning / Koningin (tafelbazen), Lakei (spullen pakken), Hofdame /Hofheer (tijdbewakers), Minister (schrijver). Ik sprak de Koning / Koningin erop aan als het te onrustig werd in het groepje. De rollen zijn herhaalde malen gewisseld. Doordat de tafels in clubjes stonden, was schuiven en verplaatsen niet nodig. Als leerlingen aan de slag gingen was het druk in de klas. Ik ben vaak van de instructietafel gelopen om een servicerondje te maken. Aan de instructietafel heb ik vaak moeten waarschuwen op te letten. Ze waren veelvuldig afgeleid. De leerlingen waren zeker de tweede week erg onrustig. Dit was de laatste week voor de meivakantie. Na elke les van ongeveer 45 minuten hebben we geëvalueerd. De leerlingen waren goed in staat aan te geven hoe het proces was verlopen.

Hoofdstuk 5: Data interpretatie

Dit hoofdstuk bestaat hoofdzakelijk uit antwoorden op mijn onderzoeksvraag en de subvragen die ik me daarbij heb gesteld. In dit hoofdstuk beschrijf ik de verbanden die ik heb kunnen trekken tussen de theorie en mijn verzamelde data gegevens. Tot slot is dit hoofdstuk afgerond met een eindconclusie op mijn vraag welke werkvormen effectief zijn om te komen tot structurele zorgverlening binnen mijn groep.

5.1 Klassendoorbrekend werken

Aan de hand van mijn verzamelde gegevens kan ik het volgende concluderen: Mijn advies voor volgend schooljaar is om op de roosters van de betrokken groepen de leestijden op elkaar af te stemmen. Uit mijn verzamelde data blijkt dat de leestijden in alle 5 de groepen gezet kan worden op 9:00-9:30 uur. Hierdoor kan de leerkracht van 8:45-9:00 uur met de leerlingen de dag openen en belangrijke zaken die spelen in de groep bespreken. Minimaal twee keer in de week, op dinsdag- en donderdagochtend, kan er door deze aanpassing klassendoorbrekend gewerkt worden. Dit moet in verband met het maken van de groepsroosters en het gymrooster voor eind dit schooljaar bekend worden gemaakt bij de leerkrachten van de groepen 4 en 5 en de vakleerkracht gym.

Uit de gesprekken met de leerkrachten blijkt dat ze het prettig vinden om kleinere groepjes te begeleiden. Hierdoor is er meer aandacht voor de individuele leerling. Groepjes van 6 tot max. 8 leerlingen vinden zij haalbaar te begeleiden. Wanneer er in een subgroepje 8 leerlingen of meer zijn, worden ze gesplitst en verdeeld onder de groepen 4 en 5.

De leerkracht die het groepje begeleid is zelf verantwoordelijk voor het maken van een groepshandelingsplan voor lezen. Zij weet immers de doelen waaraan de betreffende leerlingen een periode gaan werken. Zij houdt ook de vorderingen bij en evalueert na een periode de gestelde doelen. Hierbij moet aangesloten worden bij de planning die in de PLD-map vermeld staat.

Aan de hand van de leesgegevens volgens de oude AVI toets van de afgelopen jaren schat ik in dat de extra zorg in oktober 2010 het er als volgt uit kan zien:

AVI	1	2	3	4	5
2010-2011 groep 4 en 5	4	9	1	3	7

Mijn advies richting de IB-er is dan ook de groepen als volgt in te delen:

Groep	Beheerst niveau	Aan de slag met
Groep 4	Avi 1 (4)	Werken aan aanvankelijk technisch lezen; Connect lezen / Veilig Leren Lezen (VLL) materiaal
Groep 4	Avi 2 (4)	Estafette groepje; Boekje: Tim is slim
Groep 4	Avi 2 (5)	Estafette groepje; Boekje: Tim is slim
Groep 5	Avi 3/4 (1/3)	Estafette groepje; Boekje: Vuurvogels Estafette groepje; Boekje: Een spannend verhaal
Groep 5	Avi 5 (7)	Estafette groepje; Boekje: Daar gaat mijn tak

Hierbij zijn de leerlingen zo ingedeeld dat er zo min mogelijk door de gangen gelopen hoeft te worden.

Wat betreft de clustering in een groep van AVI 3 en 4 begeleiden zou nog gekeken kunnen worden naar de verschillende aanpakken die Estafette hanteert. Gezien het aantal leerlingen heb ik er nu voor gekozen deze leerling in groep 5 te plaatsen.

Aangezien dit geen definitieve indeling is omdat het gebaseerd is op de gegevens van afgelopen jaren is mijn advies de leerlingen aan het begin van het schooljaar zoals beschreven in de PLD-map te testen op nog gemaakte vorderingen. Deze leerlingen worden dan volgens de nieuwste versie AVI getoetst en ingedeeld.

Voor de organisatie van de materialen is het belangrijk dat de groepen de benodigde materialen in de eigen groep hebben liggen op een afgesproken plaats. Wanneer leerlingen bij het lezen verhuizen van lokaal, hoeven zij geen materialen mee te nemen. Mogelijk kan in iedere klas een plank van een kast vrij gemaakt worden voor de benodigde materialen bij het leesonderwijs. Zo kunnen leerkrachten onderling makkelijk bij de materialen wanneer dit nodig mocht zijn.

Conclusie:

Doordat je bij deze werkvorm divergent differentieert, een groot aantal leerlingen in diverse subgroepjes verdeelt over verschillende leerkrachten en de organisatie hiervan strak gepland staat, kom je op deze wijze zeker tot structurele zorgverlening.

Leerlingen met hetzelfde leesniveau zitten bij elkaar waardoor de onderlinge verschillen in een subgroepje niet groot zijn. Dit maakt dat je meer effectieve tijd kan besteden aan intensief begeleiden van meerdere leerlingen.

Deze werkvorm zal, gezien de zeer geringe kans op extra ondersteuning volgend schooljaar, voor de groepen 4 en 5 zeker een meerwaarde kunnen hebben.

Naast het twee keer in de week klassendoorbrekend werken bij lezen is er in de roosters nog voldoende leestijd over voor deze leerlingen om zich in de eigen klas op te trekken aan betere lezers.

5.2 Gelaagde instructie

Door het experimenteren met deze werkvorm kan ik het volgende concluderen:

Gelaagde instructie sluit makkelijk aan bij het werken met groepshandelingsplannen. Het is een werkvorm die bij alle vakgebieden in te zetten is. Goede voorbereiding en consequent zijn, is van essentieel belang. Wanneer je als leerkracht moet gaan lopen voor materiaal of gestoord wordt, loopt je tijdsplanning in de war.

Om deze werkvorm goed te kunnen uitvoeren, vraagt dit van de leerkracht meer vertrouwen in de leerlingen. Het is belangrijk dat je de leerlingen goed kent. Wie heeft veel sturing en begeleiding nodig en wie kan los gelaten worden? Door observeren van leerlingen en het evalueren met de leerlingen, worden ze meer zelfbewust. Ze komen door goede vragen tot zelfinzicht waardoor ze gemotiveerder zijn hun leergedrag te verbeteren.

Om instructie op maat te kunnen bieden moet je als leerkracht weten welke doelen in een les behaald moeten worden. Dit maakt dat je de zorg aan de instructietafel kunt voorbereiden. Ook de leerlingen moeten vooraf de kans krijgen de les te bekijken. Ze kunnen hierdoor zelf beslissen of ze instructie volgen of niet.

De leerkracht heeft hierbij een sturende rol. Leerlingen waarvan je weet dat ze bepaalde doelen niet beheersen kun je aangeven mee te doen met de instructie. Hierna komt het moment dat leerlingen aan de slag gaan. Leerlingen moeten in hoge mate zelfstandig kunnen werken waardoor de leerkracht de aandacht kan richten op zorgleerlingen. Het is dan belangrijk dat de leerlingen de afspraken met betrekking tot zelfstandig werken goed weten en dat alle benodigde materialen voor de leerlingen binnen handbereik liggen.

Dit is ook het moment waarop leerlingen zich kunnen inschrijven op het bord voor extra instructie aan de instructietafel. Deze tijd geeft de leerkracht de kans om een servicerondje te maken en te kijken of iedereen goed aan de slag is.

In de voorbereiding heeft de leerkracht op het bord een schema gemaakt waarbij leerlingen zich voor een bepaald onderdeel in kunnen schrijven voor de instructietafel.

Het instructieonderdeel aan de instructietafel zit vaak als subonderdeel in een les en komt herhaalde malen terug gedurende een periode. Hierdoor krijgen alle leerlingen die behoefte hebben aan extra zorg de kans aan de instructietafel plaats te nemen.

De leerkracht kan zelf ook leerlingen op het bord inschrijven voor extra zorg.

Door de opstelling in de klas in tafelgroepjes kunnen leerlingen zonder te lopen elkaar helpen als ze de leerkracht niet mogen storen. Hiervoor is het wel van belang dat je de groep heterogeen verdeelt. Aan elk groepje is het wenselijk een sterke rekenaar, lezer of speller te zetten.

Leerlingen die aan de instructietafel zitten hebben minder tijd om zelfstandig te werken. Zij kunnen niet alle stof van een les verwerken. Als leerkracht zal je moeten kijken naar de doelen en de hoeveelheid stof aan moeten passen.

Hiervoor heb je goed zicht nodig op de doelen van een les, periode en leerjaar.

Om je tijd zo effectief mogelijk te kunnen besteden is het fijn dat je niet afgeleid wordt. Door de deur van het lokaal dicht te houden op momenten waarbij veel concentratie nodig is, word je minder vaak afgeleid door leerlingen en leerkrachten die door de gang lopen.

Conclusie:

Deze werkvorm biedt zeker kansen om structurele zorg te verlenen in de klas. Echter is dit van hele korte duur. Het is mogelijk om 10 minuten tot een kwartier zorg te verlenen aan de instructietafel. De ervaring leert dat je na deze tijd een servicerondje moet lopen om controle te houden op de ontwikkelingen in de groep. Een les bestaat op deze wijze uit vele korte stukjes.

5.3 Bloktijden

Door specifiek in het rooster tijden aan te geven waarop je met zorgleerlingen aan de slag gaat, word je gedwongen je hier consequent aan te houden.

Doordat je bij deze werkwijze een langere tijd met zorgleerlingen aan de slag bent, is het geregeld lopen van een servicerondje en tussentijds evalueren van groot belang. Leerlingen zijn lang op zichzelf aangewezen en als leerkracht heb je minder controle op de groep. Dit biedt voor leerlingen kans te ontglippen aan afspraken en regels.

Doordat bij deze werkwijze de instructie uit grotere hoeveelheden informatie bestaat van meerdere vakken in een korte tijd, zijn leerlingen bij het zelfstandig werken meer aangewezen op elkaar wanneer zij informatie vergeten zijn. Het werken met een weektakenkaart biedt veel ondersteuning voor de leerlingen.

Afspraken met betrekking tot overleggen en elkaar helpen moeten duidelijk zijn in de klas. Net als bij de gelaagde instructie is het van belang dat leerlingen in staat zijn zachtjes te overleggen, elkaar effectief te kunnen helpen en zelfstandig kunnen werken. Uit de praktijk blijkt dat het werktempo van de leerlingen een stuk lager ligt. Door het aangeven van werktijden bijvoorbeeld met behulp van een time timer stijgt het werktempo bij de leerlingen. De kwaliteit en verzorging van het werk bleek wel stukken lager te liggen als wanneer er meer sturing en begeleiding is van de leerkracht. Als leerkracht zal je eisen moeten stellen aan het werk en tijd in moeten plannen om controles uit te voeren. Deze werkvorm is niet geschikt voor alle vakgebieden. Vakgebieden waarbij de spanningsboog van langere duur moet zijn zoals bij schrijven zijn minder geschikt om in een bloktijd zelfstandig werken te zetten.

Evaluatiemomenten zijn gericht op het product en proces. Door tussentijds te evalueren kun je leerlingen nog de kans geven werk in orde te maken dat niet naar behoren is gemaakt.

Leerlingen aan de instructietafel geven aan het heel fijn te vinden om aan de instructietafel te werken.

Conclusie:

Bloktijden inzetten om te komen tot zorgverlening is een werkvorm die mogelijkheden biedt. Deze werkwijze staat of valt door de werkhouding van de leerlingen. Duidelijke regels, eisen stellen en veelvuldig evalueren spelen bij deze werkvorm een hele belangrijke rol.

5.4 Directe instructiemodel

Dit experiment was gericht op een werkvorm waarbij interactie van essentieel belang is. Veel samenwerken, discussiëren en participeren is aan de orde bij dit model.

Het structureel zorg verlenen in de groep is bij deze werkvorm moeilijk te organiseren. Door het vele samenwerken waarbij aangesloten wordt bij de belevingswereld en het procesgericht bezig zijn, is het erg onrustig in de klas. Er heerst een gezellig en veilig klimaat, maar het is geen klimaat waarin geconcentreerd gewerkt kan worden. Deze werkvorm is dan ook niet voor alle vakgebieden in te zetten.

Door deze werkvorm heb je als leerkracht weinig zicht op de individuele ontwikkeling van de leerlingen. Veelvuldig is het groepswork.

Het werken met de rollenkaartjes geeft een duidelijke taakverdeling binnen een groepje. De leerlingen nemen hun extra taak serieus. Als leerkracht spreek je een individuele leerling aan op het proces in een groepje. Dit maakt dat ze zich verantwoordelijk voelen en de binding in een groepje versterkt. Leerlingen die moeite hebben met hun sociale emotionele ontwikkeling hebben hierdoor mogelijkheden zich sterker te maken. Hierbij is begeleiding door de leerkracht van belang.

Aan de instructietafel was het voor de leerlingen moeilijk zich te richten op de extra uitleg. Leerlingen waren afgeleid door het rumoer in de groep.

Net als bij de gelaagde instructie was evaluatie van product en proces belangrijk.

Conclusie:

Deze werkvorm biedt onvoldoende mogelijkheden om te komen tot structurele zorgverlening. Doordat interactie bij deze werkvorm centraal staat is het klimaat te onrustig om aandachtig zorg te verlenen.

5.5 Eindconclusie:

Doel van dit onderzoek was antwoord te krijgen op de vraag welke werkvorm ik in kan zetten om te komen tot structurele zorgverlening in mijn groep.

Ik kan concluderen dat meerdere werkvormen de mogelijkheid hiertoe bieden.

Ik zet de voor- en nadelen van de verschillende werkvormen, waarmee ik heb geëxperimenteerd, naast elkaar:

*Overlappende voor- en nadelen van de werkvormen; gelaagde instructie, bloktijden en het directe instructiemodel zijn;

Voordelen: korte instructies, gericht op actieve betrokkenheid, samenwerking, grote mate van zelfstandigheid en zelfverantwoording, inschrijven voor extra instructie is mogelijk, mogelijk om te werken met rollenkaartjes in een groepje, weektakenkaart goed in te zetten, evaluatiemomenten leveren veel bewustwording op.

Nadelen; door loslaten minder controle op de groep en een vergrote kans op overschrijding van de regels, werktempo en verzorging kunnen afnemen, werk klimaat kan vanwege rumoer te wensen over laten.

*Specifieke voor- en nadelen van de verschillende werkvormen zijn;

***Gelaagde instructie** **Voordelen;** de les heeft een duidelijke opbouw met veel instructiemomenten wat goed is voor zorgleerlingen, sluit goed aan bij het werken met groepshandelingsplannen.

Nadeel; korte tijd voor zorgverlening.

***Bloktijden** **Voordelen;** langdurig tijd voor zorgverlening, consequent toepasbaar vanwege aangepast rooster, sluit goed aan bij het werken met groepshandelingsplannen.

Nadelen; instructie van meerdere vakgebieden vraagt veel van het geheugen van de leerlingen.

***Directe instructiemodel** **Voordelen;** betrokkenheid en motivatie van de leerlingen is groot door participeren

Nadelen; doordat interactie centraal staat is er meer rumoer in de groep, werksfeer is niet optimaal om met groepshandelingsplannen aan de slag te gaan, de leerkracht heeft minder zicht op de prestaties van de individuele leerling.

***Klassendoorbrekend werken Voordelen;** door niveau samenstelling kan er meer effectieve tijd besteed worden aan intensief begeleiden van meerdere leerlingen, consequent toe te passen door planning op het rooster,

Nadelen; leerlingen kunnen zich tijdens deze werkwijze niet optrekken aan sterkere leerlingen, afhankelijk van collega's uit de betrokken groepen.

Uiteindelijk kom ik tot de conclusie dat de werkvorm "Bloktijden" de meeste kansen biedt om structurele zorg te verlenen in de eigen groep.

Het grootste voordeel van deze werkvorm is dat je als leerkracht langere tijd een groepje leerlingen aan de instructietafel kunt begeleiden. Voorwaarde hiervoor is wel dat er in de groep een juist werk klimaat heerst waarin iedereen zich optimaal kan concentreren op het werk. Daarnaast geeft het aangepaste rooster bij de werkvorm bloktijden, waarbij zorg ingepland staat, de leerkracht kans om consequent aandacht te besteden aan de zorgverlening.

"Klassendoorbrekend werken" biedt voor het leesonderwijs mooie kansen waar je als leerkracht je aandacht kunt richten op één niveau. Door de divergente differentiatie en de daaraan gekoppelde instructies op niveau, kun je de tijd effectiever in zetten binnen de zorgverlening. Nu deze werkvorm organisatorisch is onderzocht zal volgend schooljaar een jaar van experimenteren met deze werkwijze volgen.

Hoofdstuk 6: Evaluatie

Ik heb het onderzoek als een bewustwordingsproces ervaren. Het procesmatige ontwikkelpunt voor dit onderzoek was voor mij het doorlopen van de juiste stappen. Ik ben een echte doener. Omdat ik als doener geen plaats maakte voor de denker voelde ik me vaak onzeker wanneer ik mijn acties moest verdedigen. Ik handelde immers alvorens erover na te denken. Bij dit onderzoek was het voor mij daarom belangrijk de stappen juist te doorlopen.

In september 2009 begon ik vol goede moed aan mijn meesterstuk. Toen nog getiteld "Sfeer en prestatie". Ik wilde de sfeer in mijn groep verbeteren want ik kreeg een pittige klas en hoopte zo op betere prestaties. In de vakantie had ik alle dossiers van de leerlingen al doorgespit, een boek voor het verbeteren van de sociale vaardigheden aangeschaft en een handpop gekocht. Ik stelde een groepsplan op en klaar was mijn meesterstuk.

Bij de eerste bijeenkomst met de studiegroep was ik apetrots. Ik was al bijna klaar. Ik moest nog wat theorie zoeken en de zaak uitwerken. Toch merkte ik dat ik hier niet tevreden over was. Ik had de stappen niet goed doorlopen. Ik zou nooit tevreden kunnen zijn over mijn meesterstuk.

Ik stelde alles uit en was niet meer in staat om aan mijn meesterstuk te werken naast de modules die ik volgende. Drie bijeenkomsten met de studiegroep waren gericht op het helder krijgen van een onderzoeksvraag. Ik maakte me nog nergens druk over. Eerst al de modules maar eens afronden. In januari begon ik de tijdsdruk te voelen. Ik moest aan de gang. Na een individueel gesprek met studiebegeleidster kon ik weer verder. Eindelijk stond mijn onderzoeksvraag er en was ik er enthousiast over. Nu wilde ik de stappen allemaal goed doorlopen. En ja, het is gelukt. Naast de modules was ik in staat me in een vakantie volop op de theorie te richten voor dit meesterstuk. Ik maakte een tijdplanning en was hierdoor in staat me te houden aan mijn eigen gemaakte afspraken. De pinguïn was in beweging gekomen. Door de verdieping in de theorie merkte ik dat ik al heel snel antwoorden kreeg op de subvragen die ik me vooraf gesteld had. Dit gaf me een stevig en zelfverzekerd gevoel. Ik kon mijn acties nu onder woorden brengen. Ik merkte dat ik van collega's en de IB-er minder vragen kreeg. Dit kwam omdat ik mijn geplande acties onderbouwd kon verwoorden. Een van mijn ontwikkelpunten aan het begin van deze

studie was het doordacht handelen en zaken onderbouwd kunnen verwoorden. Door het maken van dit meesterstuk heb ik ontdekt dat ik dit kan als ik maar de juiste stappen doorloop en niet impulsief de doener haar gang laat gaan.

Een ander ontwikkelpunt dat uit de quickscan naar voren kwam was het vinden van een juiste balans tussen ontspanning en werk. Het eerste jaar van deze studie was ik vaak en lang bezig. Ik hield me niet aan mijn gemaakte planning waarin ik aangaf wanneer en hoe lang ik aan de studie zou besteden. Mijn perfectionisme en onzekerheid zaten me in de weg. Ik moest het goed doen. Het tweede jaar had ik me voorgenomen flink in te korten op de tijd die ik aan de studie wilde besteden. Ik wilde alles wel goed bijhouden maar ik zou voor een voldoende gaan. Al snel merkte ik dat ik dit niet kon. Ik wilde module na module er toch alles uithalen wat ik kon. Geregeld heb ik in mijn beoordelingen van docenten gelezen dat goed, goed is en dat het realistisch en haalbaar moet blijven. Hier ligt nog altijd een ontwikkelpunt. Ik moet me goed voor ogen houden wat mijn werk me oplevert in vergelijking met de energie die ik erin steek. Goed is goed. En van fouten kun je leren.

Mijn onderzoek was gericht op mijn klassenmanagement. Ik vond dit een mooie aanvulling op de studie. De modules waren hoofdzakelijk praktisch en vak inhoudelijk gericht. Het maken van groepsoverzichten en groepshandelingsplannen volgens 1-zorgroute had ik goed geleerd. Alleen het toepassen in de praktijk was niet altijd even makkelijk. Door zelf te experimenteren met verschillende werkvormen kon ik kijken hoe ik al het geleerde nog beter kon uitvoeren. Kortom hoe kon ik meer tijd maken om consequent zorg te verlenen in de praktijk. Het experimenteren met verschillende werkvormen vond ik geweldig leuk om te doen.

Tijdens de verdieping in de literatuur ging ik kritischer naar mezelf kijken en realiseerde ik me dat ik niet zo effectief omging met mijn tijd. Ik liet me veel te makkelijk afleiden door storende factoren. Dit besef maakte dat ik in mijn praktijk al een stuk beter omging met mijn tijd. Ik liet me niet storen, was goed voorbereid en hield me aan mijn planning.

Waar ik na de literatuur studie heel enthousiast was over het directe instructiemodel en de effectiviteit hiervan, merkte ik in de praktijk dat dit niet makkelijk te combineren was met het verlenen van zorg.

Het uitzetten van de lijn voor klassendoorbrekend werken raakte voor een groot deel mijn persoonlijk ontwikkelpunt voor deze studie. Doorgrond communiceren, niet oordelen, open staan voor meningen en gegronde argumenten kunnen aandragen. Ik kan zeggen dat ik hier heel tevreden over ben. Doordat ik mijn collega's vanaf het begin goed betrokken heb bij het proces en aangegeven heb dat ik hun visie zeer waardeer, voelde zij zich gehoord en werd het ontwikkelen van weerstand heel klein. Hiermee bereikte ik dat mijn collega's enthousiast werden en zeer bereid waren mee te denken over deze werkvorm. Dit gaf mij ook weer een positief gevoel van vertrouwen in mij. Lastig was wel om de geschikte momenten te vinden om met ze te overleggen aangezien zij allemaal maar een beperkt gedeelte van de week aanwezig zijn en één van hen met gezondheidsproblemen kampt. Toch was dit niet van invloed op mijn onderzoek. Hierin nam ik ook mee dat de formatie voor volgend schooljaar er zeker en vast heel anders uit zal gaan zien, gezien de bezetting in de betrokken groepen. Wat betreft klassendoorbrekend werken ben ik zeer benieuwd naar het komende schooljaar. Hoe zal het gaan verlopen? Ik heb mijn advies met de IB-er besproken en de vervolgstappen liggen nu bij haar. In ons nagesprek gaf ze aan dat ze aan mijn onderzoek zeker een meerwaarde heeft. Dit vond ik erg prettig om te horen.

Ik heb de afgelopen twee jaar veel geleerd. Niet alleen vakinhoudelijk maar zeker ook over mezelf. Ik wil me nog verder ontwikkelen in het bewaken van de juiste balans. Zowel de balans in ontspanning en werken als de balans in effectief omgaan met (zorg)tijd. Consequent blijven vasthouden aan mijn plan, perfectionisme kunnen minderen door loslaten en hulpvragen kunnen parkeren of nee kunnen zeggen, zijn de punten waar ik me in de toekomst op wil blijven richten.

Ik voel me als een echte Koningspinguïn. Ik neem een duik in de zee en ga onder de ijsbergen door zwemmen op zoek naar nieuwe uitdagingen.

Nawoord

Ik vond het een uitdaging dit onderzoek en hierbij dus ook de studie op tijd af te kunnen ronden.

Al de mogelijkheden, ontdekkingen, ervaringen, wijsheden, etc. heb ik te danken aan:

Mijzelf	mijn 200% inzet voor deze studie
Stichting KPO	die de mogelijkheid gaf deze studie te volgen
Docenten van Fontys	voor het verrijken van mijn kennis
Directie Jeroen Bosch	voor het open staan en het geregeld aanhoren van mijn stress
IB-er Renate Pollemans	voor het meekijken en mijn critical friend te zijn
Middenbouw team Jeroen Bosch	voor hun mee denken aan het onderzoek
Leerlingen van groep 5A	voor hun geweldige inzet en eerlijke meningen
Studiebegeleidster Karin de Wild	voor het begeleiden van het hele traject en de bemoedigende woorden
Studiegenoten master SEN	voor hun meedenken over mijn onderzoek
Mijn vriend Ad Paantjens	voor de ontspanningsmomenten en het afremmen
Hond Rakker	voor de ontspanningsmomenten en het helpen opvoeden van een jonge hond
en hond Dolder	voor de handen vol werk aan jonge hondenstreken, plas opruimen, opvoeden, trainen, etc.
Mijn laptop	die zeer intensief gebruikt is de afgelopen twee jaar

Literatuur / bronnenlijst

Clijsen A. (2007). **Handreiking 1-zorgroute voor leerkrachten en intern begeleiders in het primair onderwijs.** WSNS plus en KPC groep

Förrer et al, M. (2009). **Klassenmanagement in de basisschool. Fundament voor effectief onderwijs.** Amersfoort, CPS

Förrer, et al,M. (2000). **Coöperatief leren in de basisschool.** Amersfoort, CPS

Jeninga J. (2008). **Professioneel omgaan met gedragsproblemen.** Baarn, HB uitgevers

Kallenberg T. et al (2007). **Ontwikkeling door onderzoek.** Utrecht, ThiemeMeulenhoff

Mahlberg K., Sjöblom M. (2008). **Oplossingsgericht Onderwijzen.** Antwerpen/Apeldoorn, Fontys OSO & Garant-Uitgevers n.v.

Pameijer N., van Beukering T. (2007). **Handelingsgericht werken: een handreiking voor de interne begeleider.** Leuven (Be), Uitgeverij Acco

Van Meer et al, K. (2006). **Elementaire sociale vaardigheden.** Houten, Bohn Stafleu van Loghum

Koevoets et al, R (2009) **Schoolgids Jeroen Bosch 2009-2010.**

Sousa A. (2006). **How the brain learns.** Corwin Press

Wyffels D. (2009). **Hoe coach ik mijn klas. De basisgids voor klassenmanagement.** Tiel, uitgeverij Lannoo

- Websites:

<http://www.leren.nl/artikelen/2003/leerstijlen.html>

<http://www.aps.nl/APSSite/Publicaties/Gelaagde+instructie.htm>

<http://www.ontwerpatelier.nl/etalage/pages/ActiefLeren/Krant/Bladzijdes/WIM.htm>

<http://www.ontwerpatelier.nl/etalage/pages/ActiefLeren/Leomonasa/effectiefleren/klussenmanagement.htm#hoe,wat,waarom>

http://courses.science.fau.edu/~rjordan/active_learning.htm

http://books.google.nl/books?id=hXr5oKs7_y0C&printsec=frontcover&dq=David+A.+Sousa&source=bl&ots=NebkzDRBtO&sig=GGEuPWg8pOszp_Q_ZDNKN9uaKto&hl=nl&ei=y8e5S93XJteh_gbGsvinDg&sa=X&oi=book_result&ct=result&resnum=3&ved=0CBQQ6AEwAg#v=onepage&q=&f=false

http://www.malmberg.nl/systeem/images/LL-invoeringswijzer_tcm6-15769.pdf

<http://www.fontysoso.nl/frontpage/Masters/Quickscan/tabid/870/Default.aspx>

<http://www.estafette-lezen.nl>

Bijlagen:

- Bijlage 1: Overzicht activiteiten schooljaar 2009-2010 in groep 5
- Bijlage 2: Checklist “Klassenmanagement in de basisschool”
- Bijlage 3: Weektakenkaart
- Bijlage 4: Rooster Bloktijden

Bijlage 1: Overzicht activiteiten schooljaar 2009-2010 in groep 5

Week 1	Opstarten schooljaar
Week 2	
Week 3	Sportdag
Week 4	Verkeersweek
Week 5	Project muziek Kinderboeken week
Week 6	Project muziek Kinderboeken week bezoek bieb
Week 7	Project muziek
Week 8	Project muziek
Week 9	Project muziek Museum schatjes: grafische museum Wouw
Week 10	Project muziek slagwerk op locatie Muziekschool
Week 11	(rapporten mee)
Week 12	Sinterklaasviering
Week 13	Schaatsen
Week 14	Kerstviering
Week 15	
Week 16	Geveltocht
Week 17	
Week 18	
Week 19	
Week 20	Carnavalsviering
Week 21	
Week 22	Project Jet en Jan
Week 23	Project Jet en Jan bezoek Tongerlo huis
Week 24	Project Jet en Jan (rapporten mee)
Week 25	Verkeersweek
Week 26	Paasviering
Week 27	Maandag vrij 2 ^{de} Pasen
Week 28	Project Lente Kriebels bezoek Kerk
Week 29	Project Lente Kriebels
Week 30	Project Lente Kriebels, schoolfotograaf, Koninginnedag vrij
Week 31	
Week 32	Maandag vrij 2 ^{de} Pinksterdag
Week 33	Groepen 5 bezoek schouwburg voorstelling Splash
Week 34	
Week 35	
Week 36	Schoolreis
Week 37	
Week 38	
Week 39	Wisselmiddag alle leerlingen
Week 40	Eindfeest musical groep 8 afscheid, start vakantie (rapporten mee)

Checklist regels en routines

Algemene gedragsregels:

- Welke algemene gedragsregels gelden er in mijn groep?

Het begin en einde van de dag:

- Waar laten de leerlingen hun jassen en tassen?
- Waar laten zij het meegebrachte speelgoed?
- Wat doen de leerlingen als ze de ruimte binnenkomen?
- Wanneer moeten de kinderen stil zijn? Hoe geef ik dat aan?
- Op welke wijze verlaten de leerlingen de ruimte?

Overgangen en onderbrekingen:

- Wat zijn de afspraken voor toiletbezoek?
- Wanneer en hoe mogen kinderen het lokaal verlaten (bijvoorbeeld om naar het documentatiecentrum, de garderobe of het ict-lokaal te gaan)?
- Hoe gedragen de kinderen zich op de gang?
- Wat gaan kinderen doen als ze klaar zijn met hun werk?

Gebruik van het lokaal, materialen en apparatuur:

- Hoe gaan leerlingen om met hun tafel, stoel en kastje?
- Hoe gebruiken zij de hoeken en werkplekken?
- Hoe gebruiken zij de kasten en andere opbergruimten?
- Hoe worden materialen uitgedeeld?
- Hoe gebruiken leerlingen de kraan, de puntenslijper e.d.?
- Welke taken hebben leerlingen bij het netjes houden van het lokaal en de verzorging van planten en dieren?
- Hoe gaan leerlingen om met de computer?
- Hoe werken de leerlingen met het planbord?

Activiteiten die door de leerkracht worden geleid:

- Op welke manier vraagt de leerkracht tijdens de les de aandacht van de leerlingen?
- Welk stiltesignaal is afgesproken?
- Op welke manier vragen kinderen tijdens de les de aandacht van de leerkracht?
- Welke regels gelden er tijdens de instructie?

Zelfstandig werken:

- Wanneer mogen kinderen met elkaar praten?
- Wanneer en waarvoor mogen leerlingen opstaan van hun plaats?
- Waar laten leerlingen hun werk als ze klaar zijn?
- Wanneer en hoe vragen de groepjes de hulp van de leerkracht?
- Wanneer mogen leerlingen naar de tafel van de leerkracht lopen?
- Mogen leerlingen elkaar helpen? Hoe?
- Wat doen de leerlingen als ze klaar zijn met hun taak?

Werken in groepen:

- Hoe worden de groepjes gevormd en de tafels verschoven?
- Hoe zorgen de groepjes ervoor dat ze elkaar niet storen?
- Hoe gedragen de kinderen zich in hun groepje?
- Hoe komen de groepjes aan het materiaal dat ze nodig hebben?
- Hoe vragen ze ondersteuning van de leerkracht?

Bijlage 3: Weetakenkaart

Weetakenkaart groep 5A
Week

Naam:.....

Dag van aanbod	Doen	Af
Maandag	Taal Blz.	
	Spelling	
	Rekenen Blok Les Som	
	Schrijven Blz.	
	Biologie Les Blz.	
	Tekenen	
Inloop		
Dinsdag	Taal Blz.	
	Spelling Blz.	
	Rekenen Blok Les Som	
	Aardrijkskunde Les Blz.	
Inloop		
Woensdag	Taal Blz.	
	Rekenen Blok Les Som	
	Geschiedenis Les Blz.	
Inloop		
Donderdag	Taal Blz.	
	Spelling Blz.	
	Rekenen Blok Les Som	
	Schrijven Blz.	
	Aardrijkskunde Les Blz.	
	Handvaardigheid	
Inloop		
Vrijdag	Spelling	
	Rekenen Blok Les Som	
	Begrijpend lezen Blz.	
	Verkeer Les Blz.	
Inloop		

SOVA Ik ga deze week letten op: Kikker Frans zegt:	Het is gelukt omdat:	Het is niet gelukt omdat:
--	----------------------	---------------------------

		moet	
Rekenen 	Herhaling Hulpboekje A blz.: Tafel oefenen van..... Splitsen t/m 20 oefenen Uit je hoofd leren van de sommen tot 20 Oefenen van +sommen tot 100 / 1000 Oefenen van -sommen onder 100 / 1000 Kieskast spel:		
	Iets moeilijker Plusboek (rood) blz.: Rekenmeester blz.: Werkblad onderwerp: Computer: Blok nr.: Kieskast spel:		
Taal / Lezen 	Herhaling Korte zin oefenen blz.: Computer woordenschat Computer begrijpend lezen Lezen Estafette Kieskast spel: Spelling oefenen categorie:		
	Iets moeilijker Informatieboekjes Werkstuk maken op de computer Spreekbeurt voorbereiden Bavi leesboek Kieskast spel:		
Zaakvakken 	Herhaling Aardrijkskunde werkblad: Biologie werkblad: Geschiedenis: Proefwerk leren Kieskast spel:		
	Iets moeilijker Op de computer en in boeken op zoek gaan naar extra informatie over een onderwerp uit de lessen.		
Allerlei 	Afmaken van opdrachten Computer Motoriek Oefenblad blz.: Kieskast spel:		

Bijlage 4: Rooster Bloktijden

Weekrooster groep 5A: Leer- vormingsgebied:		Schooljaar: 2009 / 2010		Week: Bijzonderheden
Maandag:				
8:45	Opening	Trefwoord		
9:00	Instructie:Taal			
	Spelling			
9:30	Zelf. werk / zorg			30 min.
10:00	Evaluatie			
10:15	SOVA			
10:45	Instructie: Rekenen	Blok:	Les: Opdr.	Wb blz.:
11:00	Zelf. werk / zorg			30 min.
11:30	Evaluatie			
11:45	Schrijven	Blz.		
13:15	Instructie: Taal			
	Biologie			
13:45	Zelf. werk / zorg			60 min.
14:45	Evaluatie			
15:00	Tekenen			
Dinsdag: buiten lopen				
8:45	Opening	Trefwoord		
9:00	Lezen			30 min.
9:30	Instructie: Taal			
	Rekenen	Blok:	Les: Opdr.	Wb blz.:
10:00	Zelf. werk / zorg			15 min.
10:15	Evaluatie			
10:45	Zelf. werk / zorg			30 min.
11:15	Gym			
13:15	Instructie: Aardrijkskunde			
	Rekenen			
13:45	Zelf. werk / zorg			75 min.
15:00	Evaluatie			
Woensdag:				
8:45	Opening	Trefwoord		
9:00	Lezen			30 min.
9:30	Instructie: Taal			
	Rekenen	Blok:	Les: Opdr.	Wb blz.:
	Geschiedenis			
10:00	Zelf. werk / zorg			15 min.
10:45	Zelf. werk / zorg			45 min.
11:30	Evaluatie			
11:45	Muziek			

Donderdag: buiten lopen			
8:45	Opening	Trefwoord	
9:00	Lezen		30 min.
9:30	Instructie: Taal		
	Rekenen	Blok: Les: Opdr. Wb blz.:	
10:00	Zelf. werk / zorg		15 min.
10:15	Evaluatie		
10:45	Zelf. werk / zorg		45 min.
11:30	Evaluatie		
11:45	Schrijven	Blz.	
13:15	Instructie: Aardrijkskunde		
13:30	Zelf. werk / zorg		45 min.
14:15	Evaluatie		
14:30	Handvaardigheid		
Vrijdag:			
8:45	Zelf. werk / zorg		15 min.
9:00	Dictee		
9:30	Instructie: Rekenen	Blok: Les: Opdr. Wb blz.:	
9:45	Zelf. werk / zorg		30 min.
10:15	Evaluatie		
10:45	Begrijpend lezen		
13:15	Instructie: Verkeer		
13:30	Zelf. werk / zorg		15 min.
13:45	Evaluatie		
14:00	Gym		
14:45	Biologie TV	Nieuws uit de natuur	
15:15	Weekafsluiting		
Activiteiten na schooltijd:			
Dag:	Tijd:	Wat:	Tot:
Maandag			
Dinsdag			
Woensdag			
Donderdag			
Vrijdag			
Overige werkzaamheden:			

